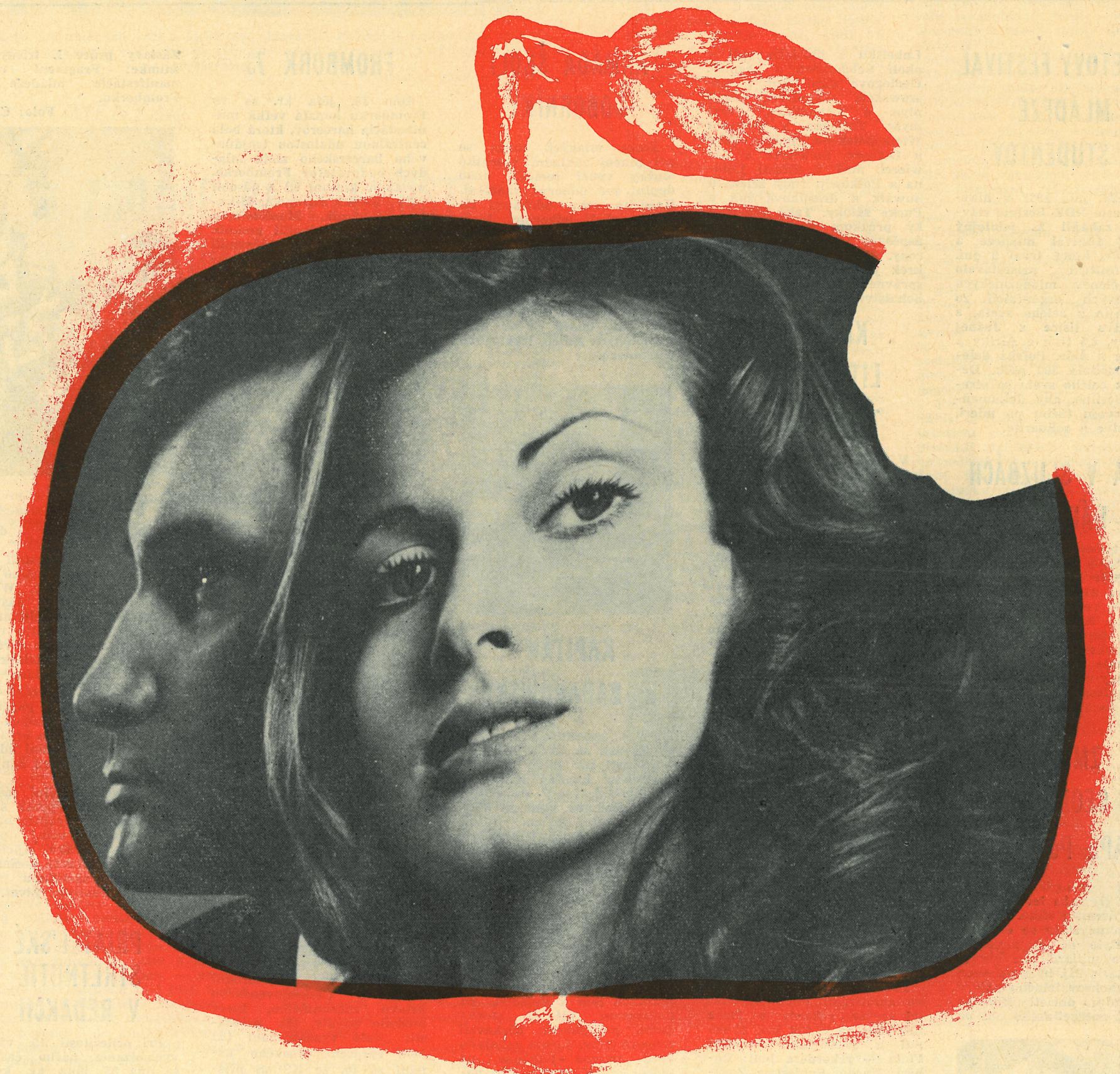

ŽIVOT

KULTURNĚ SOCIÁLNÍ ČASOPIS

SRPEN • AUGUST • SIERPIEŃ • CISLO 8/1973 ROCNÍK 16 cena 1 zł

Poludnie zelených jašteric.

Motýle ustáte

sadli mi na dlane.

Kde ostal vietor?

Mlčanie hliny a tráv.

Ak vetru zveril si
nepovedané,
vietor sem nedovial.

Hľadám t'a
v mlčaní hliny a tráv.

Ak pojdem za tebou
boso po tráve,
hlina mi povie,
čo vietor nedovial.

Maša Hal'amová
Boso po tráve

X. SVETOVÝ FESTIVAL MLÁDEŽE A ŠTUDENTOV

Dňa 28. júla 1973 v hlavnom meste NDR Berlín slávnostne zahájili X. jubilejný svetový festival mládeže a študentov, ktorý trval 9 dní. Na festival pricestovalo 20 000 členov mládežníckych pokrokových organizácií zo 140 krajín z celého sveta, z toho dva tisíce z Južnej Ameriky, 2,5 tisíce z Afriky a 1,5 tisíce z Ázie. Poľská delegácia počítala 800 osôb. Delegáti z celého sveta sa stretli v Berlíne, aby dokumentovali svoju túžbu po mieri, priateľstve a solidarite.

VEDA V SLUŽBÁCH NÁRODA

Pod týmto heslom rokoval vo Varšave II. kongres poľskej vedy, ktorý zhromaždil viac ako 2100 predstaviteľov všetkých vedeckých disciplín z Poľska. Kongresová tribúna sa stala fórom, na ktorom vedci a politikovia konfrontovali svoje názory na doterajší stav poľskej vedy, ako aj jej miesto a úlohu v programe socialistického rozvoja krajiny.

ZMĚNY NA GEOLOGICKÉ MAPĚ POLSKA

Státní geologická služba provádí již řadu let průzkum celého území Poľska. Geologická mapa státu se neustále mění. Bylo na ni naneseno přes sto miliard tun hornin v ložiskách. Mj. byla nalezena ložiska koksovatelného uhlí v jihozápadní oblasti Horního Slezska, energetického uhlí v

Lubelsku a hnědého uhlí v okolí Bełchatowa a Legnického. Geologové našli síru v rzeszowském vojvodství, zemní plyn u Lubaczowa, Przemysle, Tarnowa a Ostrowa Wielkopolského, zinek a olovo u Olkusze, Siewierze a Zawierci, měď v oblasti Lubina a Polkowic, rudy železa u Suwalk a draslikové soli u Pucké zátoky. Také geologickej průzkum u Wolinu byl úspěšný; též se první tuny rudy. Další hospodářský pokrok je mj. závislý také na správném využití nerostného bohatství.

KNIHOVNA LITERATURY TRÍCETILETÍ

V nové edici Knihovna literatury třicetiletí vyjde přes sto děl z polské poválečné literární tvorby. Bude zastoupena próza, poesie i dramatická tvorba. Výběr knih pro tu edici nebyl snadný; literatura tohoto období je velmi bohatá. Po konsultaci s mnoha spisovateli, kritiky, vydavateli a kulturními pracovníky byla vybrána díla takových spisovatelů jak: Marie Dąbrowské, Leon Kruczkowski, Władysław Broniewski, Jarosław Iwaszkiewicz, Marie Kuncewiczová, Tadeusz Breza, Tadeusz Borowski, Jerzy Szaniawski a řady dalších.

Knihovna literatury třicetiletí je dalším úspěchem polských editorů. V knihkupcích se již ukázaly první svazky edice, které se těší velkému zájmu čtenářů. Ukázalo se, že náklady prvních knih jsou příliš malé, byly rychle vyčerpány. Vydavatel musí nyní jak nejrychleji zařídit dotisk nejvyhledávanějších titulů a zvýšit náklady dalších vydání.

REKORDY

Poľský Fiat 125p prekonal na autostráde pri Vratislaví tri svetové rekordy v jazde non-stop na 25 000 km, 25 000 mil a 50 000 km. Vodičmi Fiata — rekordéra boli: Robert Mucha, Sobiesław Zasada, Andrzej Jaroszewicz, Ryszard Nowicki, Marek Variella a Jerzy Dobrzański.

SOVIETSKA LOD

pre oceanografické výskumy pristala v New Yorku, kde na palubu prijala amerických vedečov, ktorí sa zúčastnia spoločných výskumov.

V Jaslu se na teréne rafinerie ropy staví závod na výrobu technických sazí. Dokumentaci a zářízení dodal SSSR. Odběratelem technických sazí bude gumárenský průmysl. Podnik si vyžádal šestisetmiliónového nákladu. Na snímku: svářec z „Naftobudowy“ Adam Jaworski a Antoni Mamala pri montáži konstrukce hlavní haly závodu.

CAF — Łokaj

ARMÁDA ŠKOLÍ ODBORNÍKY

Tisíce mladých mužov se při plnění základní vojenské služby vyučí řemeslu nebo doplní své odborné vzdělání. Každého roku odcházejí do civilu mladí odborníci, kteří se uplatní v všech odvětvích národního hospodářství.

Např. v letech 1965 — 1970 se na vojně vyučilo 215 500 vojáků řemeslu, zhruba 18 000 získalo odborné vzdělání zemědělské, téměř 60 000 bylo vyškolených řidičů, traktorištů a montérů.

KAPITÁN K. BARANOWSKI

Počas ústredných slávností konajúcich sa tento rok pri príležitosti Dni mora v Stettíne pristál kapitán Krzysztof Baranowski, ktorý na svojej jachte Polonez samotne obeplával svet južnou trasou okolo mysu Hoorn. V dejinách svetového jachtingu iba piati anglickí plachtári dokázali to, čo kpt. K. Baranowski.

Poľsko neobvykle slávnostne prijalo svojho veľkého syna. V štettínskom prístave očakávali Polonez stovky jacht, ako aj vojenské lode. Kapitán K. Baranowski vplával do prístavu v sprievode dvoch vojenských lodí a lietadiel. Za Polonezom plávali stovky jacht. Na pobreží očakávali tisícové davov. Jachta zakotvila pred čestnou tribúnou, na ktorej kpt. K. Baranowski podal hlásenie o skončení plavby členovi politického byra ÚV PZRS Jánovi Szydlakovi a odovzdal mu morskú vlajku svojej jachty. Počas slávnosti Ján Szydlak vyznamenal kpt. Baranowského Dôstojníckym krížom Radu obrodenia Poľska za výsledky dosiahnuté v oblasti plachtárskeho športu.

Dňa 11. júla t.r. kpt. K. Baranowského prijal predseda Rady ministrov PLR Piotr Jaroszewicz, ktorý podakoval vynikajúcomu športovcovu za to, že vďaka jeho výkonu sláva poľskej námornej flotily za rozišla po svete. Rozhovor prebiehal vo veľmi srdečnom a priateľskom ovzduší.

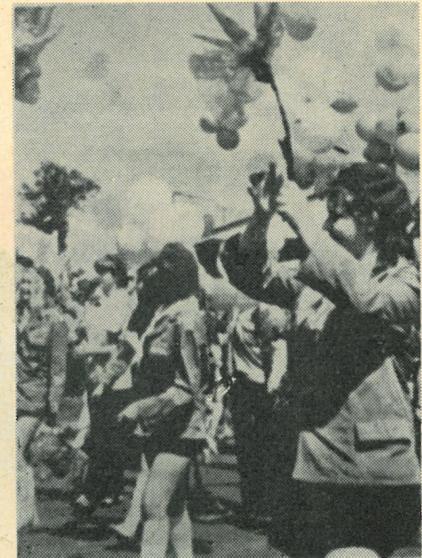
Cez štyri dni v júli Krakov prežíval neobyčajné chvíle. Konal sa tu totiž III. celoštátny zlet najlepších mladých pracovníkov, študentov a vojakov. Počas zleta mládež sa streľa s predstaviteľmi pokolenia „budovateľov Novej huty“, podala vedeniu strany a vlády hlásenie o výsledkoch dosiahnutých v období od II. zleta a zložila slávnostnú prísahu, že bude ešte lepšie pracovať a učiť sa. III. zlet v Krakove sa konal na 30. výročie založenia ZWM a 25. výročie utvorenia ZMP. Čestnými hostami zleta byli bývalí členovia týchto organizácií.

Dňa 22. júla t.r. vo Sviatok obrodenia sa na krakovskom Staromestskom námestí konala ústredná manifestácia, ktorej sa zúčastnili: prvý tajomník ÚV PZRS Edward Gierek, predseda Rady ministrov Piotr Jaroszewicz, členovia a kandidáti politického byra ÚV PZRS, predsedovia ZES Stanisław Guewa a DS Andrzej Benesz, predsedovia CV FNJ Janusz Groszkowski, členovia Štátnej rady, vlády PLR a hospodářského vojvodstva: Józef Klasa, Wit Drapich a Jerzy Pečka. Prejav predniesol prvý tajomník ÚV PZRS Edward Gierek.

III. zlet mladých pracovníkov, študentov a vojakov v Krakove. Na snímke v zletovom mestečku improvizovaný koncert kapely delegátov z Veľkej Lipnice v Krakovskom vojvodstve

Záštavy práce I. triedy. na snímke: Fragment veľkej manifestácie mládeže vo Fromborku.

Foto: CAF

FROMBORK 73

Dňa 15. júla t.r. sa vo Fromborku konala veľká manifestácia harcerov, ktorá bola centrálnou udalosťou trojdňového harcerského zleta mladých budovateľov Fromborka, mesta, v ktorom žil a pôsobil veľký poľský astronóm, Mikuláš Koperník. Manifestácie, počas ktorej odhalili pamätník M. Koperníka sa zúčastnili predstaviteľia najvyšších stranických a štátnych orgánov s Edwardom Gierekom, Henrykom Jabłońskym a Piotrom Jaroszewiczom, ako aj 1 500 osôb počítajúca skupinu českých občanov Fromborka, najlepší spomedzi 40 000 dievčat a chlapcov, ktorí v priebehu 8 rokov pracovali na rekonštrukcii, výstavbe a skrášlení mesta v „Operácii 101 — Frombork“. Počas slávnosti Edward Gierek vyznamenal vlajku ZHP radom

ČESTNE VYZNAMENIA

U příležitosti patnáctiletí časopisu Život — orgánu Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku, předal dne 4. července t.r. velvyslanec ČSSR soudruh Jan Mušal v místnostech velvyslanectví ve Varšavě zástupcům KSČaS a redakteři časopisu medaile Ceskoslovenské společnosti pro mezinárodní styky „Za zásluhy o rozvoj přátelství a spolupráce s Československou socialistickou republikou“. Zlatou medaili obdržel předseda KSČaS Jan Molitoris a stříbrné redakteře časopisu Život a jejího šéfredaktora Adam Chalupec. Soudruh velvyslanec ve svém projevu srdečnými slovy blahopřál vyznamenaným jménem svým, jménem kolektivu spolupracovníků a jménem obou organizací — Československé společnosti pro mezinárodní styky a Československého ústavu zahraničního, které medaile udělily. Mj. prohlásil: „Tato vyznamenání (...) jsou výrazem vysokého uznaní za to, že KSČaS přispívá k rozvoji kulturní činnosti našich krajanů v Polsku, jsou výrazem a symbolem hluboké vděčnosti všem polským občanům české a slovenské národnosti za to, že přispívají k neustálemu prohlubování co nejužšího přátelství a bratrské československo-polské internacionalistické spolupráce při budování socialismu. (...) Čím větší a rozsáhlejší bude všeobecná spolupráce našich bratrských národů, tím silnejší bude i nerozborné společenství všech států socialistické soustavy vedené našim společným osloboditelem a přítelem, Svatým sovětským socialistickým republikám, tím silnejší bu-

de socialismus, mír a demokracie na celém světě.“

Slavnosti se zúčastnil zástupce administrativního oddelení ÚV PSDS s. Władysław Skrzypczak, zástupce společensko-administrativního odboru ministerstva vnitra s. Stanisław Jermak a ředitel RSW „Prasa — Księžka — Ruch“ s. Janusz Palacz.

Za udělená vyznamenání srdečnými slovy poděkoval jménem vyznamenaných soudruhu velvyslance a organizacím, jež vyznamenání udělily, předseda ÚV KSČaS Jan Molitoris.

Na závěr oficiální části s. Władysław Skrzypczak srdečně blahopřál vyznamenaným a zdůraznil velký přínos Čechů a Slováků žijících v Polsku k výstavbě socialismu v PLR, záslužnou práci KSČaS a časopisu Život.

PRIATEĽSKÉ STRETNUTIE V REDAKCI

Pri príležitosti 15. výročia vychádzania nášho časopisu sa dňa 23. júna t.r. konalo priateľské stretnutie s redakčním kolektívom, ktorého sa zúčastnili: zástupca administrativného oddelenia ÚV PZRS súdr. Władysław Skrzypczak, zástupce společensko-administrativného odboru ministerstva vnitra súdr. Stanisław Jermak, predstaviteľia velvyslanectva ČSSR v Poľsku s. Pavel Puškár radca velvyslanectva a Vladimír Václavík, prvý tajomník velvyslanectva, predsedu ÚV KSČaS krajan Ján Molitoris, vedenie Vydavateľstva „Współczesnego“ s.s. Janusz Palacz, Paweł Kozak a Alina Roszková a spolu pracovníci redakcie.

Stretnutie uplynulo v srdečnom a priateľskom ovzduší.

Ministri zahraničných vecí z 34 štátov, ktoré sa zúčastnili konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe po skončení rokovania spoločne pred fotografickým objektívom 6. júla 1973

Snímka: CAF — Unifax

NÁSKOMENTÁR

V ZÁUJME BEZPEČNOSTI A SPOLUPRÁCE

Úspešne ukončená prvá etapa konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe, v skrátke pomenovaná KBSE, je naďalej predmetom početných komentárov štátovníkov a analýz svetovej tlače. Píše sa o nej ako o historickej udalosti vzbudzujúcej optimizmus a tlač venuje veľa miesta tomu, že teraz nastal alebo nastáva začiatok novej éry, ktorá prinesie Európe trvalý mier a širokú medzinárodnú spoluprácu. „Výsledky konferencie v Helsinkách,“ konštaoval minister zahraničných vecí ZSSR Andrej Gromyko vo výpovedi pre tlač — spolu so smernicami pripravenými v predbežných konzultáciach, vytvorili solídný základ pre budúce rokovania a prípravu uznesení, ktoré by sa mali stať historickou etapou na ceste k trvalému mieru v Európe.“

Tento historickej význam KBSE celkom iste vyplýva z toho, že jej prvá etapa v Helsinkách bola dôležitým ohnivom v procese upevňovania významu mieru na základe známych dôsledkov druhej svetovej vojny, uznania všetkých realí viac významnejších z toho v prospech medzinárodnej situácie. Pri pomeňme na tomto mieste, že konferencia prijala na záver, vo forme smernice pre ďalšie práce v Ženeve, nenarušiteľnosť hraníc a územnú integritu štátov, ako jeden z hlavných základov pre výstavbu novej mierovej struktúry v Európe.

Prestali sme teda tu, v Európe uvažovať o tom, ako nedopustiť k vojne, a predsa o tom sme uvažovali po celé povojnové obdobie. Dnes, vďaka mierovej politike socialistických krajín nikto už nepopiera mierové spolunažívanie a uvoľnenie napäťia. Avšak ide o to, ako zabezpečiť mier a ako ten mier má vyzerať. „Európa,“ — povedal minister zahraničných vecí PRL Stefan Olszowski po návrate z Helsiniek, — vchádza na pomerne usporiadanú, preturetú a vedúcu do diaľky cestu mierovej spolupráce, bezpečnosti, vzájomnej dôvery medzi národmi a spoločnosťami.“

Nesporným úspechom prvej etapy KBSE bolo aj to, že po prvýkrát od veľmi dávna, a celkom iste po prvýkrát po druhej svetovej vojne, sa stretli ministri zahraničných vecí všetkých európskych krajín (okrem Albánska), ako aj USA a Kanady pri jednom stole a na základe plnej rovnoprávnosti schválili v podstatných otázkach jednohlasné smernice pre druhú etapu. Jednohlasné naprieck rozdielom názorov vytvárajúcim z rôznych záujmov jednotlivých krajín a z ich odlišnej politickej orientácie. Uznali za podstatnú nevyhnutnosť pokračovať v úsili smerujúcim k zaisteniu trvalej bezpečnosti a rozvoja spolupráce.

Jednota názorov v tak podstatnej veci ako bezpečnosť nášho kontinentu a mierová spolupáca všetkých európskych štátov, a celkom iste aj mimo nášho kontinentu, keďže KBSE sa zúčastňujú aj Spojené štaty a Kanada, bola bezprecedenčnou udalosťou v de-

jinach Európy. Rozdielnosť názorov keď ide o prioritu otázok, ktoré predovšetkým majú byť riešené, rozdiely týkajúce sa spôsobov postoja k jednotlivým otázkam, ktoré vytvárali v Helsinkách a ktoré sa nesmú podceňovať, predsa len ostali rozdielmi v dialogu a neprerodili sa v spor, čo sa týka podstatných cieľov konferencie, ako ak celkového smeru, ktorým by sa mala uberať Európa.

Z našho hľadiska, z hľadiska všetkých krajín našho socialistického spoločenstva treba zdôrazniť, že to, že tento konferencia nadobudla konkrétnu tvár, je obrovským úspechom leninskéj koncepcie mierového spolunažívania štátov s rôzny spoločenským zriadením a mierovej, iniciatívnej zahraničnej politiky ZSSR, úspechom zahraničnej politiky celého socialistického spoločenstva, na ktorom svoj podiel malo aj Poľsko.

Politické byro našej strany, oceňujúc minulý mesiac helsínske stretnutie ministrov zahraničných vecí konštatovalo, že vytvorilo priaznivé podmienky pre ďalšie práce, ktoré majú položiť základy pre budúci systém bezpečnosti a spolupráce. To znamená, že poľské politické vedenie zdôrazňuje, že prvá etapa bola štartom — bezpochyby vydareným, pre dlhú a namáhavú cestu, ktorej cieľom je nový európsky systém, kontinentálny model spolunažívania štátov s rôzny zriadením, že je začiatkom veľkého procesu, ktorý treba urobiť neodvratiteľným.

Celkom iste bude to predmetom intenzívnych rokovávania počas druhej etapy v septembri t.r. v Ženeve, ktorá bude mať pracovný charakter, a ktorou úlohou bude príprava konkrétnych dokumentov pre tretiu etapu — eventuálne stretnutie na najvyššej úrovni. Lebo keď hovoríme o KBSE, ako o historickej udalosti pre nás kontinent, myslíme na celok konferencie a nielen jej prvú etapu.

V tomto procese veľký význam má normalizácia vzťahov medzi ZSSR a USA, štátom, ktoré nesú mimoriadnu zodpovednosť za osudu mieru v celom svete, za vec predbiehania vojne. Bez tejto normalizácie, bez výrazného politického a vojenského uvoľnenia, ktoré vytvára z radu sovietsko-amerických dohôd a medzi nimi z dohody o predbiehaní jednej vojne, by nebolo možné zlepšenie perspektív na mier v Európe.

Výsledky prvej etapy konferencie, ktorá sa konala v hlavnom meste Fínska, sa stretli s veľkým záujmom našej spoločnosti. Veď pre nás boj za mier znamena zároveň možnosť urýchlenia nášho úsilia, realizácie našich veľkých spoločensko-hospodarských plánov. Práve preto existuje vzájomná súvislosť medzi zahraničnou politikou, medzi medzinárodnou situáciou a našim rozvojom, rozvojom krajín nášho socialistického spoločenstva a vôlejom európskeho kontinentu.

ADAM CHALUPEC

HOSPODÁRSKÁ INTEGRACE

Rada vzájemnej hospodárskej pomoci — nejvyšší mezinárodní orgán hospodárskej spolupráce socialistických zemí — na svém červnovém zasedaní v Praze priesvedčivo vykázala stály růst svého významu pro členské státy i své úlohy na mezinárodní aréně. Nelze dnes již pochybovat o tom, že socialistické spoločenství je dôležitým činiteľom v rozvoji svetovej ekonomiky.

Pokusme se o širší výklad. Co získávají členské země RVHP? Hovorí o tom údaje o vyrůstu národních důchodů, který je velmi dynamický. V uplynulém roce se ve srovnání s rokem 1970 zvýšil v členských zemích RVHP celkem o 11,6 procenta a vyrůst průmyslové výroby, nejdůležitější složky hospodárského rozvoje země, činil ve stejné době přes 15 procent. Jestliže uvedeme, že v kapitalistických státech tento vyrůst čilil pouze 8,8 procenta, tempo růstu v členských státech RVHP jest velmi výmluvné. Procenta, vyrůst, dynamika — to jsou pojmy všeobecně známé, řekne si nás čtenář. Ale může se také otázat: Co z toho konkrétně máme? Odpověď je poměrně jednoduchá: rychlé tempo hospodárského rozvoje přináší další zvýšení životního úrovně obyvatel Bulharska, Československa, Maďarska, Mongolska, NDR, Polska, Rumunska a Sovětského svazu. Přispívá k růstu reálných příjmů každého obyvatele, k zvýšení maloobchodního obratu, k rozvoji bytové výstavby. A kultura, osvěta, zlepšování zdravotní péče? Všechni jistě souhlasíme s tím, že i zde, v těchto důležitých oblastech našeho každodenního života, nastoupilo viditelné zlepšení.

Může být ještě lepší? Samozřejmě, mnohem, mnohem lepší. A právě o těchto otázkách, o problémech spojených s ještě vyšším stupněm rozvoje socialistického společenství bylo jednáno v Praze. Komuník uveřejněný na zakončení zasedání praví, že další úspěchy členských států RVHP budou napomáhat dalšímu semknutí a upevnění socialistických států, upevnění a rozšíření bratrských všeobecných styků. Hospodárská spolupráce těchto států se bude vyvíjet ve smere maximálního využití možností — a

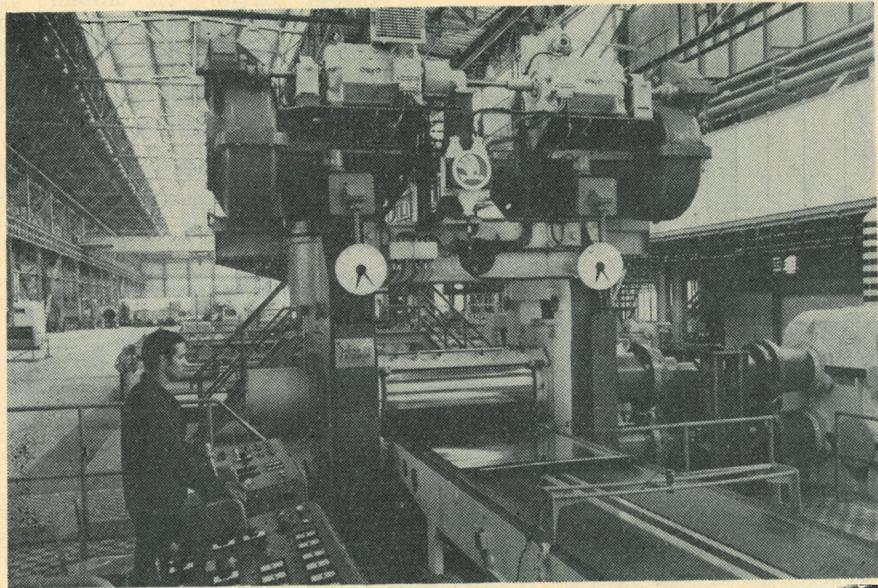
jsou to možnosti obrovské — jež vytváří socialistická ekonomická integrace. Příkladem zde může být právě prováděná koordinace plánů ekonomického rozvoje členských zemí RVHP na léta 1976 — 1980, rozšíření a prohloubení vědeckotechnické spolupráce, realizace dochod týkajících se společného plánování a výstavby průmyslových objektů, specializace a kooperace výroby, spolupráce námořních plaveb atd.

Jedním z nejdůležitějších úkolů — a je to opět odpověď na otázku: Co já z toho budu mít? — které byly přijaty na zasedání, je další rozvoj a rozšíření spolupráce v oblasti lehkého průmyslu, tedy ve výrobě spotřebního zboží a rozšíření obchodní výměny mezi členskými státy RVHP. Jsou to tedy otázky spojené s dalším přímým zlepšením ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ obyvatel našich bratrských států. O zlepšení ŽIVOTNÍCH PODMÍNEK obyvatel socialistických států bylo jednáno ve spojení s otázkami ochrany přírodního prostředí. Přijatá usnesení a pracovní program jsou tak důležití, že se všeobecně soudí, že budou inspirovat celoevropské počínání ve věci ochrany přírodního prostředí.

Pražské zasedání RVHP, které se konalo v červnu t.r., vyvolalo obrovský zájem nejenom v socialistických zemích, ale i ve státech s jiným zřízením. Zajisté k tomu přispělo ovzduší zmírněného napětí, které již od určité doby vládne v Evropě a na světě, ovzduší, které bylo vytvořeno společným úsilím socialistických států, avšak důležitou úlohu přitom sehrály ekonomické úspěchy těchto států. Dnes chtějí s Polskem, Československem nebo SSSR spolupracovat vedoucí kapitalistické státy. Jsme svědky podepisování důležitých dvoustranných hospodárských a obchodních smluv, jsme také svědky nových styků, navazovaných států s jiným společenským zřízením s RVHP. A to, kromě jiného, potvrzuje ekonomickou sílu našeho společenství a také to, jak jsme již řekli na začátku, že je DŮLEŽITÝM ČINITELEM V ROZVOJI SVĚTOVÉ EKONOMIKY.

(der)

Na snímku válcovaci pořadí z ČSSR v hliníkárně v Konině
CAF — Staszyn

BLÍZKY A STREDNÝ VÝCHOD

Kedže ide o jednu z najexponovanejších oblastí v súčasnosti (vzhľadom na vojnový konflikt i vzhľadom na najväčšie náležiská nafty na svete), stretávame sa s tým výrazom vlastne dennodenne. Tento názov sa v praxi často zjednodušuje na Blízky alebo len Stredný východ, preto by sa mohlo zdaf, že ide azda o dve presne rozhraničené oblasti.

Termín Blízky a Stredný východ začali používať Briti a myslí sa pod ním jedna jediná veľká oblasť. Zemepisne presne povedané ide o krajiny na území Prednej Ázie plus africký Egypt.

Predná Ázia sa rozprestiera medzi Stredozemným, Čiernym, Kaspickým, Arabským a Červeným morom. Je to najzápadnejší výbežok ázijskej pevniny, ktorý spája Áziu s Európou a Afrikou. Od ostatnej ázijskej pevniny ju ohraničujú na severovýchode svahy Chorasan-ských hôr a výbežky Hindúkuša. Vý-

chodnú hranicu tvorí nížina rieky Indusu. S Európou sa stýka v oblasti na sever od Kaukazu a v priestore morských úžin medzi Čiernym a Egejským morom (Bospor a Dardanel). Predná Ázia má rozlohu vyše 6 miliónov km² a žije v nej okolo 80 miliónov obyvateľov.

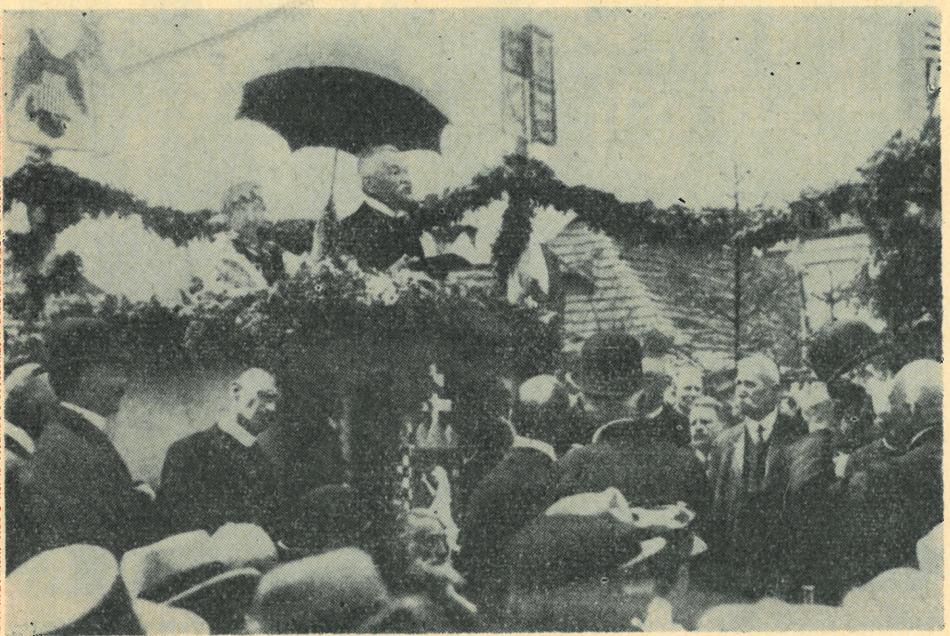
K Prednej Ázii patrí polostrov Malá Ázia, Iránska vysokina a Arabský polostrov. Malú Áziu (inak známu aj ako Anatoliu) obývajú Turci, Iránsku vysokinu s Afganistanom zväčša Iránsku vysokinu s Afganistanom zväčša Perzianci, Kurdi, ktorí Arabský polostrov a Sýriu obývajú národy arabských štátov a Izraela.

Blízky a stredný východ je veľmi dôležitá oblasť nielen po hospodárskej, ale aj politickej a strategickej stránke. Ide o spojnici troch kontinentov, cez ktorú prechádzajú významné námorné cesty a letecké spoje.

(I)

STODESAŤ – ROČNÁ MATICA

4. augusta t.r. uplynulo stodesať rokov od vzniku najstaršej slovenskej kultúrnej ustanovizne — Matice slovenskej, ktorá svojou významnou mnohostrannou kultúrnou, osvetovou a spoločenskou prácou sa natrvalo zapísala do slovenských národných dejín. V dňoch tohto slávneho výročia Matice, si pripomeňme v krátkosti obdobia, v ktorom vznikla.

Požiadavka založiť Maticu slovenskú bola nastolená v dňoch 6.–7. júla 1861 roku na pamätnom Memorandovom zhromaždení v súde Turčianskej župy — Turčianskom Martine. Bolo to najväčšie národné zhromaždenie v dovedajúcich dejinách Slovenska, nazvané Memorandové, od memoranda, v ktorom slovenský ľud žiadal štátoprávne zabezpečenie národnej rovnoprávnosti, reči, školstva, široký rozvoj kultúry, sociálne práva a administratívnu „slovenského Okolia“ v Rakúsko-Uhorsku.

Bolo to obdobie rozporov medzi viedenským dvorom a maďarskými vládnucimi triedami o rozdelenie moci vo feudálnej monarchii. Vieden zrejme v snahe oslabiť maďarskú pozíciu, potvrdila stanovy a povolila založiť Maticu slovenskú. 4. novembra 1862 vyšlo „Ohlasenie Slovenskej matice“ a 4. augusta r. 1863 sa konalo v Martine ustanovujúce zhromaždenie Matice slovenskej. Za prvého predsedu Matice slovenskej bol zvolený Štefan Moyze a za prvého podpredsedu Karol Kuzmány, ktorý sa stal hybným matičným činiteľom.

Vznik Matice slovenskej bol završením dlhoročných snah slovenských národných buditeľov o celoslovenskú kultúru, osvetovú a vedeckú inštitúciu. Snah, ktoré vznikli z osvietskych ideí v období slovenského národného obrodenia na rozhraní 18. a 19. storočia. Z týchto snah vzniklo r. 1789 Slovenské účené tovarištvo, ktoré rozvíjalo úspešnu činnosť vo všetkých kra-

joch Slovenska. Plodnú činnosť vyvíjali aj iné spoločnosti vzniklé v neskorších rokoch a najmä zaslúžilý Spolok milovníkov reči a literatúry slovenskej založený v Budíne r. 1834, ktorý sa pokusil klási základy celonárodnnej kultúrnej ustanovizne. Tento cieľ ešte dôraznejšie sledovali štúrovci v Tatrách založenom o desať rokov neskôr v Liptovskom Mikuláši. Ale doba nebola priaznivá pre slovenské snahy. Všetky spoločnosti mali program všeobecne obmedzovaný a ich život mal krátke trvanie.

Tak isto aj Matica bola obmedzená v právach a povinnostach a Memorandové politické požiadavky sa ukázali pre Slovákov nedosiahnuteľné.

Jednako však Matica slovenská vstúpila do života s perspektívami. Úzko spojená so slovenským ľudom v prvých svojich stanovách postavila si za cieľ „malými silami dielo veľké“ dokázať a „v členoch slovenského národa mravnú i umnú vzdelenosť budíť, rozširovať a utvrdzovať slovenskú literatúru a krásne umenie pestovať a podporovať tým i hmotný dobrobyt slovenského národa napomáhať a na jeho zvelebení pracovať“.

Výsledky pôsobnosti Matice slovenskej svedčia, že plne splnila svoje poslanie a bola viac slovenskému ľudu ako kultúrna ustanovizň. Svedčí o tom zápis Svetozára Hurbana-Vajanského v životopise Štefana Moysesa: „... bola mu takmer všetko, na čom sa mohol zavesiť národný cit, národné povedomie, národná hrdosť a nádej, bola výrazom a viditeľným symbolom slovenskej národnosti, teda symbolom celého duchovného života slovenského národa.“

Ale po dvanásťich rokoch bohatej a plodnej činnosti, život Matice bol maďarskými úradmi prerušený na skoro pol storočia. Došlo k tomu po takzva-

nom vyrovnaní medzi Viedňou a Pešťou, keď buržoázna vláda Uhorska obnovila svoju moc na Slovensku a nastalo obdobie čoraz väčšieho zatláčovania slovenského národného a spoločensko-kultúrneho hnutia. 13. apríla 1875 činnosť Matice slovenskej bola zastavená a jej majetok a bohaté zbierky zhabané. Ale matičná idea boja za národné, sociálne a kultúrne práva ostala medzi slovenským ľudom živá a v jej pokrokových tradíciach pokračovali iné ustanovizne a organizácie. Činnosť Matice slovenskej znova ožila až po páde starej podunajskej monarchie a vyhlásení Československej republiky — 1. januára 1919.

Zásluhou úspešného pôsobenia Matice už od samého začiatku jej vzniku, kultúrny život na Slovensku nadobudol význam celonárodného a pokrokového hnutia. Významný bol jej podiel na rozvoji jednotnej slovenskej spisovnej reči, rozvinutí vedeckej, ľudovýchovnej a vydavateľskej činnosti, vývoji ochotníckeho hnutia a najmä na zachovanie pre budúce generácie slovenských národných kultúrnych pamiatok.

* * *

Dnes činnosť Matice slovenskej je iná ako v minulosti. Revolučná premena Slovenska na vysoko vyspelú krajinu a s tým súvisiaci rozkvet slovenskej národnnej kultúry, vedy a umenia priniesli Matici novú náplň. Jej činnosť prevzali, rozšírili a rozvíjajú mnohí významní dedičia — vedecké ústavy a inštitúcie, Slovenská akadémia vied, Osvetový ústav, vysoké školy, vydava-

Na snímke hore sprava: Po rozpadnutí Rakúsko-Uhorska a vzniku ČSR v 1918 roku bola obnovená Matica slovenská. Básnik Pavol Országh-Hviezdoslav 5. augusta 1919 pozdravil oživotvorujúce valné zhromaždenie. Na snímke hore zľava: Krásne ručne vyšívany obaly prvých stanov Matice slovenskej z roku 1863.

Snímky: Archív

vateľstvá, Slovenské národné múzeum a iné inštitúcie a organizácie. K významným úloham Matice patrí vedecká, výskumná a dokumentačná činnosť, celonárodná knižnica a vedecké i literárno-kultúrne zbierky.

Sú to úlohy, ktoré — ako to povedal člen predsedníctva ÚV KSS a minister kultúry SSR Miroslav Válek na valnom zhromaždení Matice slovenskej dňa 14. novembra 1971 v Martine — spájajú jej tradície a súčasný život, zaručujú aj životaschopnosť matičnej myšlienky. Je to poslanie slúžiť ľudu, z ktorého vzišla, zdvíhať ho a rásť spolu s ním. Je to služba k jedinému cieľu — k výchove nového, socialistického človeka, služba v rozvoji socialistickej kultúry na Slovensku.

Popri týchto všetkých úlohach Matica slovenská svojim Odborom pre zahraničných Slovákov plní aktívnu a zaslúžnu prácu pri udržovaní stykov krajjanov vo svete so Slovenskom a pri uspokojovaní ich kultúrnych potrieb. Takúto spoluprácu s Odborom pre zahraničných Slovákov už pár rokov úspešne rozvíja — ako vieme — aj naša krajanská organizácia, Kultúrna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku.

V dňoch 110. výročia Matice slovenskej, želame jej a jej Odboru pre zahraničných Slovákov veľa ďalších úspechov v službe slovenskému ľudu, v službe krajjanom v zahraničí. K týmto želaniam sa pripája celá naša krajanská obec.

ŽIVOT

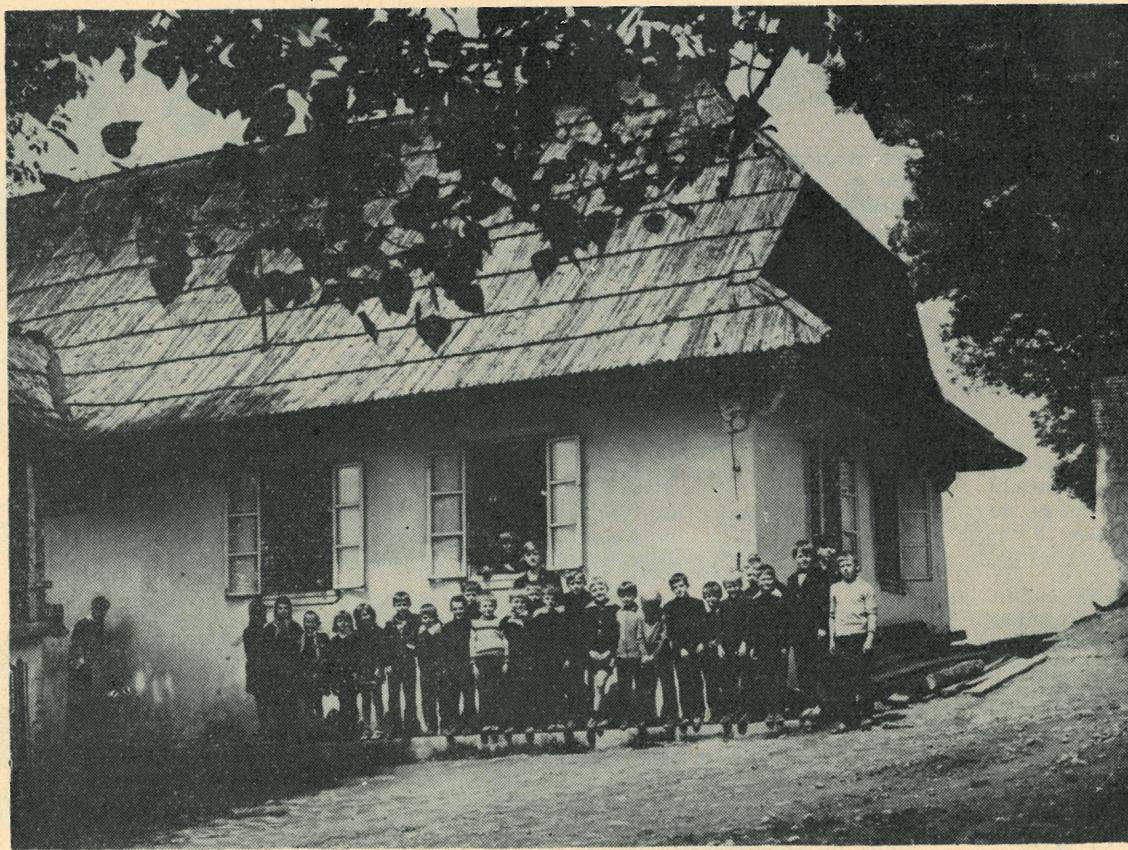
OD ZELOVA ŽIVOTU

Cestní krajané, predstaviteľé orgánov Lodžského vojvodství, okresu Lask a Zelova svou prítomnosť v miestnej klubovni KSČS v Zelově dne 1. července u priležitosti 15. výročia Života prokázali svúj srdečný vzťah k našemu časopisu. W. Luscinski, tajemník obvodného výboru KSČS, prednesl jubilejný referát, v némž zdôraznil zásluhy časopisu o pestravom české kultúry a častou praktickou organizáciu pomoc redakčného kolektívu českých krajanov ze Zelova a Kucova. Rovnako predstaviteľ vojvodských orgánov mgr. T. Patyniak, vedouci oddelení pro vnitřné otázky Vojvodského národného výboru v Lodži a predse-

da okresného národného výboru v Lasku mgr. inž. R. Psyk mluvili o úlohe časopisu ve vytvárení dobrých vzájemných vzťahov mezi polským a českým obyvatelstvom a o iniciatíve Života, popularizujúcej kladné zmény v této oblasti. Shromáždení občané si poslechneli rovnako zpráv a hudbu miestnych souborov KSČS.

S radostí informujeme, že u príležitosti tohto výročia byli čestnými odznaky Lodžského vojvodství vyznamenaní šéfredaktor Adam Chalupec, zástupe šéfredaktora Marian Kaškiewicz a zelovský dopisovateľ Života Waclaw Luscinski. Všem srdečne děkujem za paměť a za uznání.

Deti zo základnej školy č. 1 v Pekelníku

**INICIA-
TÍVY**

POTREBA RODÍ ČIN

Úloha ženy v rodinnom a spoločenskom živote je mimoriadne dôležitá. Tak teda tí, ktorí venujú pozornosť tomuto problému sú hodnotou nad hodnotami. Najmä na dedinách podobných Pekelníku, na ktorých hoci hladký asfalt rozdelil ulicu a stále viac domov sa k nemu túli, je ešte veľa nedostatkov. Deti sa učia v starých školských budovách, ba aj v prenajatých izbách. Nová škola bude, vykupuje sa stavebný pozemok, ale kedy? Túto otázku si kladú všetci, aj aktivisti, aj rodičia. Mládež sa pýta kedy bude mať klub. Počíta

so starými školskými budovami. Mária Zychová, aj keď v tomto so všetkými súhlasí, domnieva sa, že predsa sa musí niečo robiť, v každých podmienkach. Nielen domnieva sa, ale iniciaje a robí!

A teraz o Márii Zychovej, pôvodom z Pekelníka na Orave.

Jej rodina žije na tejto dedine od nepamäti. Ona býva v dome označenom číslom 235. Končí výstavbu nového domu, ktorý je výsledkom práce jej rodiny. Má dve dcéry: desaťročnú Sabinu a o rok staršiu Halinu. Jej mladosť bola

taká, že nemala podmienky, aby študovala. To najviac lútuje. Ale podľa nej každý by si mal najsfisť miesto pre seba. Nemôžu byť všetci inžinieri alebo riaditeľmi. Ale tak ako robotník, rolník, žena v domácnosti, alebo verejný činiteľ mali by si čestne zastávať svoje funkcie. Dobrá práca a nie pracovná náplň určuje človeka. Tako by sa dalo zhrnúť životnú filozofiu Márie Zychovej, ktorá zastáva verejnú funkciu ako predsedníčka krúžku gazdiniek v Pekelníku.

V svojej verejnej funkcií prihliada predovšetkým k

dvom otázkam. Prvú by sa dalo pomenovať starostlivosťou o najmladšie pokolenie, druhou sú hospodárske otázky, tie najbližšie ženskému srdcu. V súčasnosti sa práve pripravovali na zorganizovanie materskej školy na celé obdobie poľných prác, to znamená až na tri mesiace. Na Medzinárodný deň detí zorganizovali podujatie s atrakciami. Minulú zimu sa pokusili zorganizovať malé formy zimnej rekreácie pre deti. Na týchto akciach sa finančne podieľa mestský roľnícky krúžok. Organizujú aj predškolskú prípravku pre deti, ktorá plní dôležité výchovné úlohy.

Gazdinky sú tiež mimo-riadne spokojné s inou akciou. Vieme, že kvočka v dome znamená v budúcnosti vajíčka a potom kurenec, ale aj starost. Pokúsili sa teda zorganizovať odchov kurenec. Akcia začala vo februári a odchovali tri tisíce kusov. Gazdinky boli spokojné, lebo aj ceny boli nižšie, aj kurenec dostali skôr. Plánujú, že na budúci rok začnú odchov kurenec už v januári a vo väčšom množstve. Ako sa to povie, akcia zabrala ako ryba návňadu.

Ale Mária Zychová je v dobre zmysle tohto slova „nepokojným duchom“! Po kurencoch začala organizovať odchov teliec. V Pekelníku chce chovať teletá do váhy 84 kg. Mliekareň v Rabke zabezpečí chudé mleko. Tak teda bude z toho úžitok.

Nemožno nespomenúť kurz varenia. Radi o tom píšeme, verí v minulosti takúto akciu na Orave a Spiši začala naša Spoločnosť s veľkým účinkom pre celok. Spomína to tá istá inštruktorka, ktorá voľkady pre KSCaS a dnes pre krúžok dedinských gazdiniek vedie kurz varenia v Pekelníku. Kurz navštieuje 35 žien vo veku 16 až 37 rokov. Je bezplatný a dôstojnici ho podporuje GS z Czarnego Dunajca, ako aj mliekáreň z Rabky.

Ten istý KDG sa postaral o zdravotné stredisko. Pôsobí už od 15. mája t.r. Lekár a zubár sú tam k dispozícii, čo je neobyčajnou výhodou pre mestských obyvateľov.

Tých niekoľko posledných akcií dobre svedčí o miestnom krúžku gazdiniek, ale — s čím všetci súhlasia — dobre svedčí o Márii Zychovej. Jej osobný podiel na realizácii týchto podujatí si zaslúži uznanie,

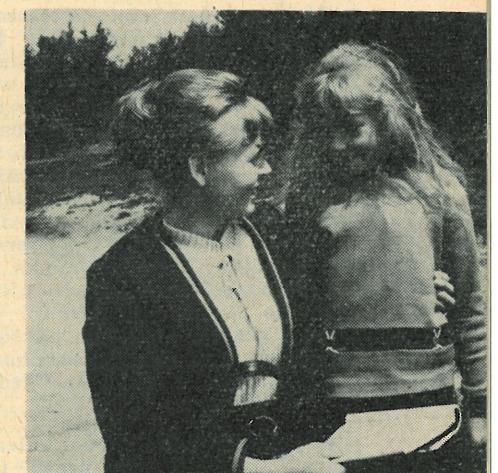
ktoré aj ja vyjadrujem a pýtam sa na jej osobné plány.

— Sama sa vzdelávam, — odpovedá. To znamená učím sa tomu, čím môžem pomôcť všetkým dedinským gazdiniek. Okrem toho sa zdokonalujem v esperante. Práve sa pripravujem na cestu k priateľom esperantistom do Anglicka na prázdniny.

Zeláme BONAN VOJON!

Text a snímky:
MARIAN KAŠKIEWICZ

Mária Zychová, predsedkyňa krúžku dedinských gazdiniek s dcérou

Kurz varenia, na snímke: Žofia Kovalčíková, Julia Siodlaková, Janina Kojdová, Kristína Kotlarczová, Anna Szczerbová, Anna Kotlarczová, Janina Stafirová, Anna Kásová, Leona Kapuscianová, Maria Zychová — iniciátorka kurzu

V tomto článku chcem pripomínať najmä mladým čitateľom, aký bol v minulosti život našich predkov v Novej Belej.

Len čo zmizol posledný sneh už gazdovia pomýšlali na práce v poli. A veru bolo aj o čom rozmýšlať lebo na našej dedine bolo koni točko, ako prstov na jednej ruke a zem bolo treba obrobiť, aj zaoraf, aj zasiať obilie. Preto naši predkovia priahali kravy, ale aj s tým boli ťažkosti, museli priahaf aj tri-štyri kusy do pluhu. Orať začínali obyčajne koncom apríla alebo v máji. Keď mládenec po prvýkrát šiel orať do poľa, polievali ho dievčatá vodom, aby vraj bol vždy driečny a načas vstával do práce. Najskôr orali a siali Novobelčaná na tzv. „poľu“, ktoré bolo blízko dediny a neskôr šli na „bory“ zvané aj „úhormi“. Doobeda orali, cez obed vypríahači kone a kravy, popúščali ich na lúky, aby sa pásli a po obeде opäť pracovali. Keď orali veľmi ďaleko od dediny, zostávali aj na noc na poli, dobytok zase púščali na lúky, aby sa napasol a odpočinul si, a chlapci sa poschádzali, zapálili oheň, zajedli si a rozprávali si staré historky o bosoráčach, strigáčach a lietajúcich ohňoch. Samozrejme, že sa pritom aj veselo žartovalo. Niekedy sa však našiel medzi nimi aj taký oplan, ktorý vyčkal až všetci zaspali, chytí si cudzieho koná, oral ním celú noc a rano, keď majiteľ bol istý, že si jeho zviera cez noc odpočinulo a najedlo sa, prežil veľu nepríjemné prekvapenie.

AKO VOL' AKEDY BÝVALO

Keď jarné práce skončili, rolníci vyháňali všetok dobytok: kravy, ovce, husí, ba dokonca aj ošípané na pašu. Keď nebolo práce, tak aj koník sa pá-

Sena bolo voľkedy malo, najčastejšie sa kosilo len raz a to koncom júla „po Magdalene“ (22. júl). Ale aj to se no narastlo, ako naši predkovia vráveli „žabé po oči“. Vrávelo sa, že keď rolník zasekol kosu do trávy a na kose mu zostalo točko, kočko ovca zoberie do pyska, aj vtedy sa mu oplatilo kosiť, lebo cez deň fúru nakosil.

Pri sušení sena bolo veselo. Kosci včas rano chodili kosiť, malo sa totiž kosiť len dovtedy, kým ležala rosa t.z. asi do 9. hodiny. Najmä na „Portanu“ a „Vlkovec“ vychádzali včas rano lebo tiež lúky boli veľmi ďaleko od dediny. Kosci si pospevávali, že „Najlepšie rano, s rosou, stať trávu kosou“. O ôsmej prichádzali pekne vyobliekané ženy a dievčatá s raňajkami pre koscov a potom už všetci spoločne sušili seno.

V rokoch 1911—1912 boli strašné horúčavy počas senokosov. Kosci sa kúpali v riečkach už od skorého rána do popoludňa, žartovali a aj dievčatá po-

lievali. To už pre starších bolo priveľa, napominali mladých, aby sa upokojili, že sa to zle skončí. Naraz poludní sa zamračilo, príšiel hrozný vietor, že stromy zo zeme vyrhaval a seno rozniesol po celom okolí. Keď niekto mal naložený rebrinák, vietor prevrátil voz. Potom príšiel strašný leják a starí ľudia vráveli, že je to zly znak, keď sú stromy poprevrácané, že pride zly čas. A presne o dva roky nato vypukla prvá svetová vojna a na bojišti padali naši vojaci. Z Novej Belej v prvej svetovej vojne padlo vyše 20 mladých mužov a mládencov.

Príroda však bola vtedy bohatšia, v Bialke bolo oveľa viac ryb, ako je dnes; pstruhu a lososy si žili pokojne, keď niekto cheel, za dve hodiny vraj doniesol 20 kg pstruhov. V lete, keď už boli hríby, čo som počul od jedného starého krajanana, za jedno popoludnie nazbierané „gbelové vreče“ hrívov (gbel počítá 64 litre).

Zatva tiež bývala iná, ako je dnes; lepšia lebo obilie nebolo vyfahnuté, ale to preto, že bolo veľmi malé. Ovos bol dakedy taký, že ho nebolo možné ani viazať, ale vtedy ešte ľudia nemali umelé hnojivá. Preto ani nepre-

kvapuje, že boli „zlé roky“, Stavalo sa, že rolníci menej namlátili, ako zasiali a stavalo sa, že kravam do sečky rezali aj čačinu zo smrekov alebo strávali slamu zo strech.

Môj starý otec mi rozprával, že raz bola taká núdza o slamu, že z okolia prišli chlapci ju kupovať, ale my sme nemali na predaj, len točko, čo pre seba. Oni sa však dozvedeli, že sme pokryli novou slamou strechu na stodole a chceli, aby sme im ju predali. No, môj otec nesúhlasil. Ti chlapci v noci vyšli na strechu, slamu shodili dolu a zobrať na voz. Peniaze však vložili do mešca a priviazali ho na krovku. Aké veľké prekvapenie sme zažili, keď sme videli, že slamy na stodole niet.

Zber zemiakov bol ťažký ešte dobre keď bolo sucho, ale horšie bolo keď mokré, sychravé leto zapričinilo, že zemiaky vymokli. Deň už bol kratší, chodilo sa kopať zavčas rano, cez obed bol len krátky odpočinok, ľudia si zaledli pečených zemiakov s bryndzou a zas do práce. Aj na zemiaky boli „ťažké roky“, starí ľudia vrávali, že vtedy cez deň točko nakopali, že večer na pleciach to odnesli domov. Vtedy zemiaky sypali do súdkov a nechali na jar, na budúce sadenie. Len malú časť si nechávali pre seba na jedenie.

Je to len za hŕsť spomienok ako to v minulosti bývalo pre tých, ktorí spomínajú „staré zlaté časy“. Je to pravidľový obraz toho, čo dnes už nepoznáme.

FRANTIŠEK BEDNARCIK

I.

Pamatám sa, ešte ako kvintán či sextán som sa so starým otcom viesol z dediny Veľkej Krepkej v Donskej oblasti do Rostova nad Donom. Bolo to v auguste. Od horúčavy a suchého, horúčeho vetra, čo hnal oproti nám oblaky prachu, mi vysýhalo v ústach. Driemajúci pohonič, malý, územčistý Ukrajinec Kapro, zaháňajúci sa na koňa, nevdojak ma šíhol bičom po čiapke. Neprotestoval som, iba som sa pozrel do diaľky, čež prach nevidno dedinu. Zastavili sme sa vo veľkej arménskej dedine Bachčí Salach u bohatého Arména, s ktorým sa starý otec poznal. Tam sme nakrmili konie. Armén mal maličkú ostrihanú hlavu, husté oboče, vtáči nos, šedivé fúzy a široké ústa.

V jeho príbytku neboli viedni ani prach, ale bolo tam práve tak nepríjemne, dusno a otupno ako v stepi. Drevené steny, nábytok a dlážka vydychovali vôňu suchého, slncom rozohriateho dreva. Kde sa len človek pozrel, všade muchy, muchy, muchy... Starý otec a Armén sa zhovárali o paši a ovciach... Vedel som, že starý otec bude piť čaj najmenej hodinu, že štrv dňa strávime vyčkávaním, a potom zase príde horúčava, prach a hrbolaté cesty.

Ukrajinka v šatke doniesla táčku s riadom, potom samovar. Armén nenáhľivo vyšiel do pivora a zavolal:

— Mašia! Hybjaj ponálevať čaj! Kde si, Mašia?!" (Armén nevedel správne vyslovovať meno Maša).

Ozvali sa náhlive kroky a do izby vošlo asi šestnásforčené dievča v jednoduchých kartúnových šatách. Kým umývala riad a nalievala čaj, stala chrbtom ku mne. Bola štíhla v drienku, bosá a maličké holé pätky mala zakryté dlhými nohavicami.

Domáci pán ma pozval napiť sa čaju. Keď som si sadol zo stôl, pozrel som sa do tváre dievčiny, čo mi podávala pohár, a zrazu som zabudol na nudu a prach. Predo mnou stála krásavica.

Som ochotný odprísaháť, že Maša alebo, ako ju volal otec, Mašia, bola skutočná krásavica, ale dokázať to nemiem. Niekedy sa oblaky chaoticky napriačia nad obzorom, a slnce, skryté za nimi, ich farbi výsmežnými farbami: oranžovou, zlatou, fialovou, špinavoružovou; jeden obláčik priopomína mničiu, druhý rybu, tretí Turku v turbane. Ziara zaplaví tretiu oblohu, jačá sa na kostolnom kríži a v sklach panského domu, odzrkadluje sa v rieke, chveje sa na stromoch; v diaľke letí kŕdeľ divých kačíc... Pastierik, čo ženie kravy, aj zememeráč, čo sa vezie v brícke, aj prechádzajúce sa panstvo — všetci sa dívajú na západ slnka a všetci do jedného uzávajú, že je nesmierne krásny, ale nikto nie vie povedať, v čom je tá krása.

Nielen ja som uznával, že Arménka je krásna. Môj starý otec, osemdesiatročný starec, ľahostajný k ženám a krásam prírody, sa vŕudne zadíval na Mašu a potom sa opýtal:

„To je vaša dcérka, Avet Nazaryč?“

„Deérka. Deérka je to...“ odpovedal domáci pán.

„Pekné dievčatko,“ pochválil ju starý otec.

Krásu Arménky by maliar nazval klasickou. Bola to práve tá kráska, ktorá vnímanie, ktorie prečo a ako, vstupuje do vás istotu, že vidite pravidelné čerty, že vlasy, oči, nos, krk, prsia a všetky pohyby mladého tela splynuli do dokonalého harmonického akordu, v ktorom sa príroda nezmýnila ani v najmenšej čiaročke; ktorie prečo sa vám zdá, že ideálne krásna žena

musí mať práve taký nos ako Maša, rovný a s neveľkým hrbčekom, také veľké tmavé oči, také isté mihalnice, taký istý rozútý pohľad, že jej čierne kučeravé vlasy a oboče práve tak pristanú bielej farbe čela a líc ako zelené tŕstie tichej riečky. Dívate sa, a zrazu zatúžíte povedať Maši niečo neobyčajne príjemné, úprimné, krásne, také krásne, ako je ona sama.

Sprvu ma mrzelo a zahanbovalo, že Maša si ma ani nevšimne a ustavične sa dívá na zem.

To je preto, myslí som si, že som samý prach, že som ohorený a ešte chlapiec.

Ale potom som zabudol na seba, zabudol som na otupnosť stepi, na prach, nepočul som bzukot múch, nevšimal som chuf čaju. Cítil som len to, že na druhej strane stola stojí krásne dievča.

Pociťoval som krásu akosi čudne. Maša, nevzbudzovala vo mne túžby nadšenie, ani potešenie, ale hlboký, hoci príjemný smútok. Ten smútok bol neurčitý, hmlistý ako sen. Zrazu som utváral seba, starého otca, Arménu aj samu Arménočku. Zdalo sa mi, že sme všetci štyria stratili čosi veľmi dôležité a potrebne pre život a nikdy viacej to už nenajdeme. Starý otec sa rozsmútil. Už nehovoril o pasienkoch a ovciach, mláčal a zamyslene pozeral na Mašu.

Po čaji si starý otec ľahol spať. Ja som vyšiel z domu a sadol som si na schodíky. Za nízkym prúteným plotom práve mlátili. Okolo stípa na holohumnici behalo dvanásť koní. Popri nich vykračoval Ukrajinec v širokých šarovároch, plieskal bičom a kríčal: „A-a-a, potvory! A-a-a... bodaj vás cholera uchytila! Bojíte sa?“

Kone, ktoré nechápal, načo ich nútia krútiť sa na jednom mieste, behali neochotne, akosi nasilu. Spod kopýt im viedli dvihal celé oblaky zlatistých pliev. Pri vysokých stohoch sa hmýrili ženy s hrabľami.

Schodíky, na ktorých som sedel, boli horúce. Počul som, ako za mnou v pivore vziaľačka v ibzách cupotali po drevenej dlážke bosé nohy. Maša poodkladala čajový riad, prebehla po schodíkoch k neveľkému začadenému prístavku, akise kuchyni, odkiaľ sa šírila vôňa pečenej baraniny. Zmizla v tmavých dverách a namiesto nej sa na prahu ukázala stará, zhrbená Arménka s červenou tvárou. Starena sa hnevala a kohosi hrešila. Onedlho sa na prahu zjavila Maša s veľkým čiernym chlebom na pleci. Prehýbajúc sa pod farcou chleba, rozbehla sa cez dvor k holohumnici. Ukrajinec, čo poháňal konie, zmlkol a chvíliku sa díval na ňu. Potom sa rozkríčal na kone: „Ju, bodaj ste sa prepadli!“

Mladá Arménka o chvíli zase prebehla po schodíkoch do kuchyne, potom na holohumnicu. Podchvíľou vbehlá do kuchyne a znova z nej vylehla.

A čím častejšie sa mi mihala pred očami, tým hlbší bol môj smútok. Bolo mi ľuto seba, jej i Ukrajincea, ktorého

ráy ju smutne odprevádzal pohľadom, keď bežala cez dvor. Možno som jej závidel krásu, možno som ľutoval, že to dievča nie je moje a nikdy mojím nebude.

Tri hodiny čakania rýchlo ubehli. Zdalo sa mi, že som sa ešte dosť nevynadival na Mašu, keď sa Karpo vrácal od rieky, kde vykúpal koňa, a už začal zapriahat. Mokrý kôň odrkoval od pôžitku. Karpo naň kríčal: „Curúúúk!“ Starý otec sa zobudil. Maša nám otvorila bránu. Sadli sme na koč a viezli sme sa mláčky, ani čo by sme sa boli pohnovali.

Keď sa o dve či tri hodiny ukázal v diaľke Rostov a Nachičevani, Karpo, ktorý celý čas mláčal, sa obzrel a pojedal:

„Akú peknú dievku má ten Armén!“

A pošibal kone.

II.

Po rokoch, keď som už bol vysokoškolákom, viesol som sa vlakom na juh. Bol máj. Na jednej zo staníc, varí medzi Belgorodom a Kyjevom, som vyšiel z vozňa poprechádzal sa po nástupišti.

Slnko už zapadalo, ale na najvyšších kúdoľoch dymu, čo vychádzal z rušňa a bol zafarbený ružovou farbou, bolo vidno, že ešte celkom nezapadlo.

Po prechádzke po nástupišti som zbadal, že väčšina cestujúcich sa prechádzala alebo stála iba pri jednom vozni druhej triedy. Všetci boli akisi vzrušení. Medzi zvedavcami, ktorých som stretol pri tom vozni, bol aj delostrecký dôstojník, môj spolucestujúci.

„Na čo sa vlastne dívate?“ opýtal som sa.

Neodpovedal, len očami ukázal na ženskú postavu. Bola to mladá dievčina, asi sedemnásť — alebo osiemnásťročná, v ruskom obleku. Pravdepodobne to bola dcéra alebo sestra prednostu stanice. Stála pri vozni a zhovárala sa s akousi cestujúcou stredných rokov. Prv, ako som si stihol uvedomiť, čo vidím, ovládol ma cit, aký som zažil kedysi v arménskej dedine.

Dievčina bola ozajstná krásavica, o tom som nepochyboval ani ja, ani tí, čo sa na ňu dívali.

Keď som opísal jej zovzňajšok, po čiastkach, tak naozaj krásne mala len svetlú husté vlasy, rozprstené a na hlave previazané červenou stužičkou, všetko ostatné bolo alebo nepravidelné, alebo celkom obyčajné. Hádam z určitej koketnosti alebo z krátkozrakosti prižmurovala oči, nos mala nezrozhodne zdvihnutý, ústa malé, profil načrtutý slabé a mdlo, plecia úzke, ale predsa vzbudzovala dojem skutočnej krásavice. Pri pohľade na ňu som sa presvedčil, že ruská tvárv nepotrebuje prísnu pravidelnosť, aby sa zdala krásnou, ba nielen to, keby dievčine

namiesto jej zdvihnutého nosa dali, iný, pravidelný a plastický bezchybný, ako mala mladá Arménka, tvár by všri stratila všetko čaro.

Dievčina, ako tak stála pri obloku a zhovárala sa, ustavične sa obzerala na nás a naprávala si vlasy, hovorila a smiala sa. Celé tajomstvo a čarovnosť jej krásy boli práve v tých pôvabných pohyboch, v úsmeve, v hre tváre, v rýchlych pohľadoch na nás, v spojení jemného pôvabu týchto pohybov s mladostou, sviežosťou, s čistotou duše, čo sa odzrázala v smiechu a hlase, a s tou slabosťou, ktorú tak zbožňujeme u detí, vtákov, mladých jeleňov a mladých stromov.

Bola to akási motýlia krásu, ku ktorej tak pristane valčík, poletovanie po parku, smiech, veselosť, čo sa neznesie s vážnou myšlienkovou, zármutkom a pokojom. Vari by stačilo, aby sa po nástupišti prehnal poriadny vietor alebo aby sa rozpršalo, a krehké telo by hneď zvádzalo a rozmarná krásu opfchla ako per.

„Nuž tak,“ vzdyhol si dôstojník, keď sme sa po druhom cengani pobrali k svojmu vozňu.

Nepokúsam sa uhádnuť, čo znamenalo to „nuž tak“. Možno mu bolo smutno a nechcelo sa mu odísť od krásavice do dusného vozňa alebo mu hádam, ako aj mne, bolo nevdojak hľadať krásavice, seba, mňa aj všetkých cestujúcich, ktorí sa neochotne vliekli k svojim vozňom. Keď sme kráčali po pri staničnom obloku, za ktorým sedel bledý červenovlasý telegrafista s našuchorenými kučerami a strhanou širokou tvárou, dôstojník vzdyhol a povedal:

„Stavím sa, že ten telegrafista je zaľúbený do tej chutnučkej dievčiny. Bývať v takomto vynhalove pod jednou strechou s tým krehkým stvorením a nezaúbisť sa — to je nad ľudské sily. A aké je to nešťastie, milý priateľ, aký výsmech, keď sa niekto strhaný, bezvýznamný, ale slušný a nie hlúpy, zaľúbi do tej chutnučkej a hľupčkej dievčiny, ktorá sa oňho ani neobzrie! Alebo ešte horšie. Predstavte si, že ten telegrafista je zaľúbený a pritom ženatý a má ženu, strhanú, strapatú, ale slušnú ženu, ako je aj on... To sú muky!“

Pri našom vozni, opretý o zábradlie plošiny, stál sprievodca. Díval sa ta, kde stála krásavica, a jeho odutá, nepríjemne tučná, prebdenými nocami zmorená tvár vyjadrovala dojatie a najhlbší smútok, akoby v dievčine videl svoju mladosť, šťastie, svoju trízvosť, čistotu, ženu, deti, akoby sa katal a celou bytosťou si uvedomoval, že to dievča nie je jeho a že obyčajné ľudské šťastie on, predčasne starý a farbavý, už asi neprecíti.

Zacengalo tretí raz, ozvalo sa hvízdanie a vlak sa lenivo pohol. V našich oblokoch sa mihi sprievodca, prednosta stanice, záhrada a krásavica so záhadným, detsky šibalským úsmievom...

Hľadel som na ňu, videl som ako očami odprevádzala vlak, potom prešla po nástupišti, popri obloku, kde sedel telegrafista, napravila si vlasy a rozbrehla sa do záhrady. Slnce už zapadlo a dym sa v čiernych kúdoľoch stial po zelenej ozimine. V jarnom povetri, na temnejúcej oblohe aj vo vozni bolo cítiť smútok.

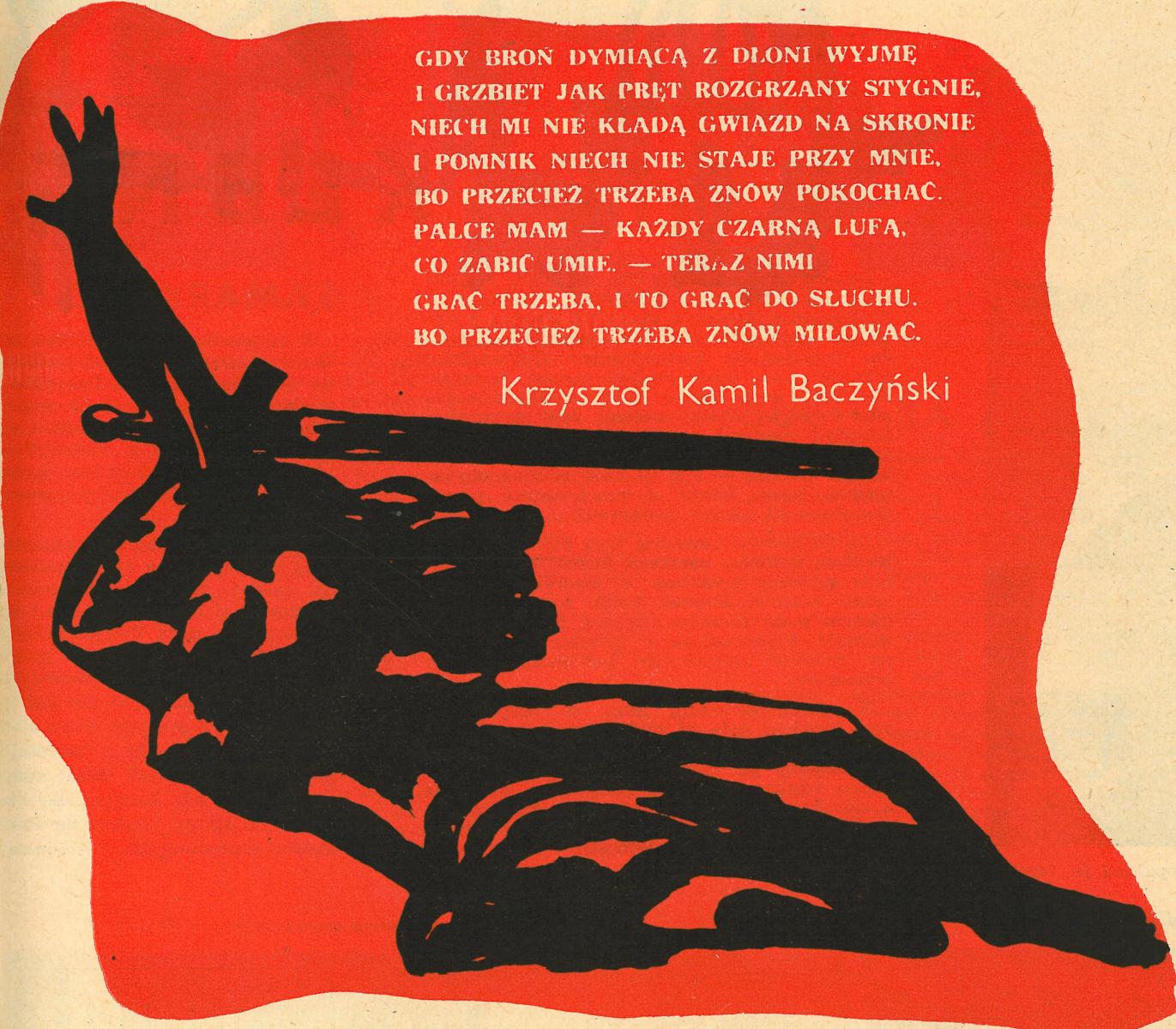
Sprievodca vošiel do vozňa a začal zapaloval svetlá.

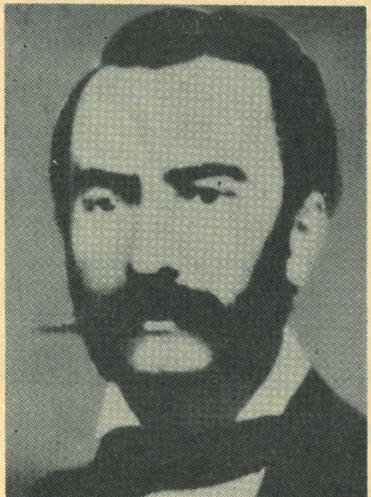
A.P.ČECHOV KRÁSAVICE

GDY BRON DYMIACA Z DLONI WYJME
 I GRZBIET JAK PRET ROZGRZANY STYGNIE,
 NIECH MI NIJE KLADEM GWIAD NA SKRONIE
 I POMNIK NIECH NIE STAJE PRZY MNIE.
 BO PRZECIEZ TRZEBIAZNOW POKOCHAC.
 PALCE MAM — KAŻDY CZARNĄ LUFA.
 CO ZABIĆ UMIE. — TERAZ NIMI
 GRAĆ TRZEBIAZNOW MIŁOWAC.

Krzysztof Kamil Baczyński

I. VIII. 1944 VARŠAVSKÉ POVSTANIE

JÁN
KALINČIAK

K významným postavám slovenskej literatúry patrí predstaviteľ Stúrovej školy — Ján Kalinčiak.

Narodil sa 10. augusta 1822 v Hornom Zátorí, v rodine evanjelického farára. Prvé triedy gymnázia absolvoval v Gemeri. Na jeho národné povedomie má vplyv prostredie vlastenecky uvedomej mládeže na lýceu v Levoči, kde študoval v rokoch 1836—1838. Literárne ambície nadobudol v Bratislave, kde prichádzal v roku 1839 a stáva sa jedným z najhorlivejších členov Stúrovej školy. Tu začína uverejňovať aj svoje prvé práce. V roku 1843 po vzore Eudovita Štúra študuje v Halle teologiu, filozofiu a historiu. V roku 1845 sa vracia späť. V tom istom roku prijima miesto učiteľa vo Vindšachte pri Banskej Bystrici. O rok neskôr sa stáva riaditeľom evanjelického gymnázia v Modre, kde preberá uvoľnené miesto po Eudovitovi Štúri a zotraváva tam až do roku 1858. Posledné obdobie jeho života bolo spojené

s rôznymi ľažkostami. Odzrkadluje sa to aj na jeho diele, ktoré už nebolo tak bohaté, ako v štyridsiatych rokoch. V rokoch 1858—1869 pôsobí ako riaditeľ gymnázia v Tešíne, kde bol predčasne penzionovaný. Vrátil sa do Martina, kde sa stal redaktorom a vydavateľom časopisu Orol. Tam až zomrel 16. júna 1871.

Osobitosť Kalinčiakovho diela sa prejavuje v tom, že bol priekopníkom slovenskej historickej novely a realistickej prózy, čo pre štúrovecov, ktorí písali väčšinou poéziu, bolo dosť netypické. Prekonával pritom veľa ľažkostí, ale jeho tvorba sa čoskoro stala medzi čitateľmi veľmi oblúbená.

Ján Kalinčiak začína ako všetci štúrovci poéziu, v ktorej sa však nachádzajú epické prvky. Obľúbenou tému, ktorú rozvádzal aj neskôr vo svojich prácach boli povesti z čias kráľa Matiáša. Do tohto obdobia zahrnuje aj svoju veršovanú poviedku Kráľov stôl. Z lyričkých veršov je najznámejšia báseň Márii. Celkove napísal asi 20 básni.

Na jeho prozaickú tvorbu vplývala tvorba poľského poviedkára Michala Czajkowského, oslavovateľa zašej kozačkej slávy. Tento poľský poviedkár bol obľúbeným autorom celej štúrovej generácie. Kalinčiak si uvedomoval i nedostatky jeho diela, ktorým sa chcel vo svojich dielach vyhnúť.

Ján Kalinčiak uvádzia do života historickú povest, ktorá bola v tom čase módna v európskej literatúre. Patrí k nim poviedka Božkovci (uverejnená v r. 1842 po česky), povestí Milkov hrob, Bratov ruka, Pút láska, Serbiánka a iné. Hlavným motívom sú tu konflikty medzi šlachtou a kráľom Matiášom. V povestí Mládenec slovenský vyjadruje snahu a túžby štúrovecov, hoci dej povesti sú odohrávané na trenčianskom hrade v 9. storočí. I keď tieto poviedky rozoberajú „romantickú problematiku“ obsahujú často realistické prvky, ktoré sa v nasledujúcich prácach stále viac prejavujú.

Realistické prvky uplatňuje Kalinčiak už v povesti S vätý duch (1846) z obdobia kurucích vojen. Vyjadril v nej zároveň svoj vzťah ku krásam Liptova a Tatier. Hlavnou postavou je mládenec Stanislav, ktorý svoju vernošť Rákóczimu zaplatí životom. V povesti Knieža liptovské (1852) vykresluje spoločenské a politické pomery v 15. storočí. Hlavnou postavou je knieža liptovské Ján Korvík, syn kráľa Matiáša.

Vrchol realistickej tvorby a literárneho úspechu Jána Kalinčiaka dosahuje dielo Rešta vrácia. V tomto diele zobrazil zemiansky život počas príprav a kortešovačiek na stoličné voľby. Na niekoľkých rozvetvených zemianskych rodinách jasne ukazuje, že zemania ako takí, boli už v týchto časoch odsúdení k zániku. Vo voľbách si získaval hlasy podplácaním a podvodmi. Samozrejme fažili z toho tí, ktorí dokázali byť striedavo na jednej aj druhej strane. Kalinčiakovo umenie sa prejavuje v tomto diele vo výstižnom vykreslení jednotlivých postáv. Odhalil tu pravú tvár zemanov, ktorí žijú už len zo slávy svojich predkov. Rešta vrácia bola preložená do češtiny, polštiny, chorvátiny a iných jazykov. Toto dielo bolo aj sfilmované a videli sme ho na plátnu pod názvom Zemianská česť.

V roku 1870 bola v časopise Orol uverejnená historická povest Orava. Je to zároveň posledné dielo Jána Kalinčiaka. Vykreslil v nej osudy oravského zemianstva v 17. stor., v čase stavovských povstaní uhorských věmožov proti cisárovi.

Svoje náhlady na literatúru a umenie vyjadril Kalinčiak vo svojom vlastnom životopise (vyšiel v časopise Lipa v r. 1862) a hold Andrejovi Sládkovičovi, ktorého tvorbu uznával, podal v Rozpomienkach na Andreja Sládkoviča. (Vyšla v Sokole v r. 1862).

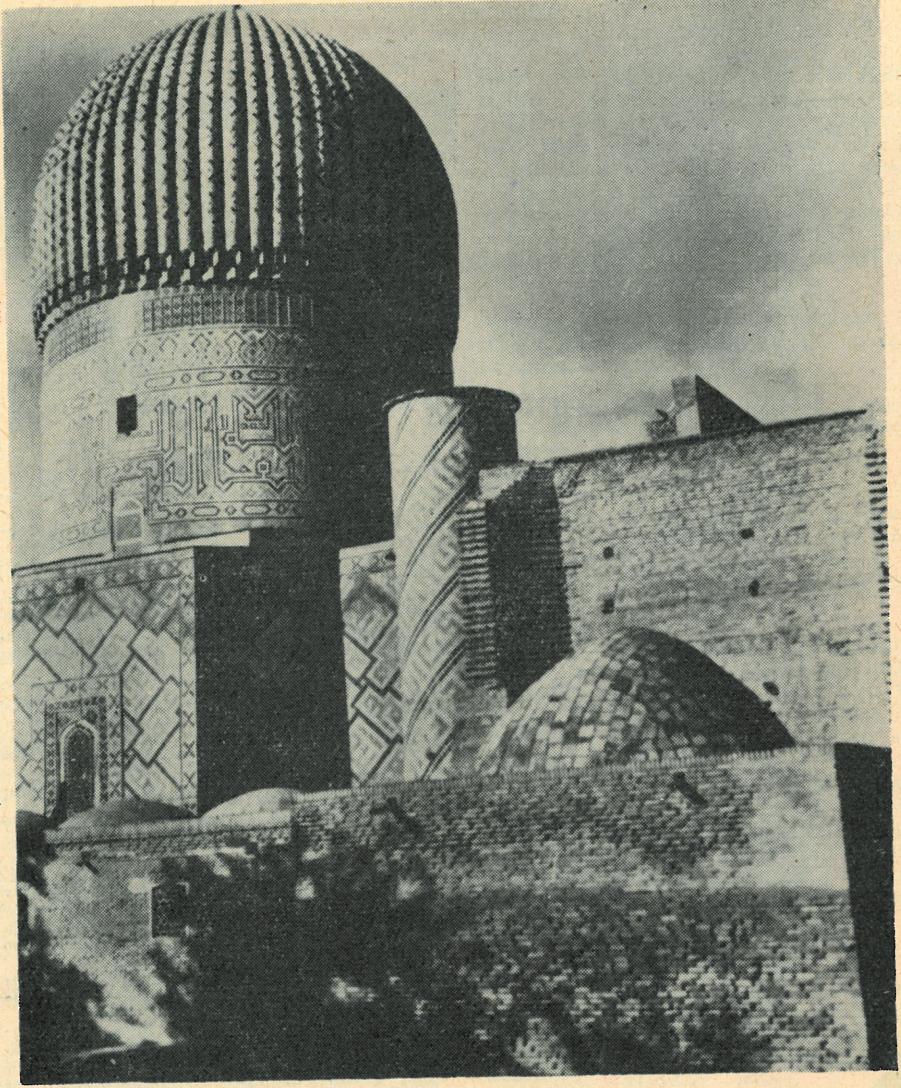
Dielo Kalinčiaka je stále živé a činitelia sa k nemu radi vračajú.

EUBICA BARTALSKA

GIDE ULETA UDÁLOSTI

SRPEN — AUGUST

- 1.VIII.1914 — vypukla 1. svetová válka
- 1.VIII.1944 — vypuklo Varšavské povstanie
- 1.VIII.1953 — zem. Viera Narkovičová-Záturecká, slovenská spisovateľka (nar. 26.II.1910).
- 2.VIII.1848 — narodil sa František Kmoch, český hudební skladatel a kapelník (zem. 30.IV.1912).
- 2.VIII.1933 — bola zahájena plavba po Bělorošsko-baltském průplavu v SSSR.
- 3.VIII.1773 — zem. Stanisław Konarski, spisovatel, pedagog a publicista, vynikající reformátor polského školství v 18. stol (nar. 30.IX.1700).
- 3.VIII.1748 — ve Varšavě byla otevřena Knihovna Zálužských, první veřejná knihovna v Evropě.
- 3.VIII.1943 — byla založena Komunistická strana Cejlonu.
- 3.VIII.1963 — byl položen základní kámen nové budovy Matice slovenské v Martině.
- 3.VIII.1968 — zem. Konstantin K. Rokossovskij, maršál SSSR, dvojnásobný hrdina SSSR, maršál PLR (nar. 21.XII.1896).
- 4.VIII.1863 — v Turčianském Martině se konalo I. zakládající shromáždění Matice slovenské.
- 4.VIII.1943 — zem. Jindřich Matiegka, významný český antropolog (nar. 31.III.1862).
- 5.VIII.1772 — první dělení Polska.
- 5.VIII.1778 — narodil se Vavrinec Caplovic, slovenský bibliofil, zakladatel Caplovicovy knihovny v Dolním Kubině.
- 5.VIII.1813 — narodil se Ivar Aasen, norský filolog a spisovatel, zakladatel nového nor. spisovného jazyka (zem. 25.IX.1896).
- 5.VIII.1859 — zem. Bedřich Engels, německý revolucionář, jeden ze zakladatelů a vůdců První internacionály (nar. 28.XI.1820).
- 5.VIII.1908 — zem. Walery Wróblewski, účastník Lednového povstání, jeden z vojenských velitelů Pařížské komuny (nar. 5.XII.1836).
- 6.VIII.1718 — vyšlo první číslo „Poczty Królewieckie“ — prvních polských novin na Mazursku, druhých v dějinách polského novinářství.
- 6.VIII.1945 — na Hirošimě byla svržena atomová puma (na Nagasaki 9. srpna 1945).
- 7.VIII.1803 — mořeplavci J. F. Lisianskij i I. F. Kruzenštěrn se vydali na první ruskou plavbu kolem světa (zakončena v srpnu 1806).
- 7.VIII.1908 — v Martině byla otevřena první budova Slovenského národního muzea (dnes Turčianské muzeum A. Kmetia).
- 7.VIII.1938 — zem. Konstantin S. Stanislavskij, sovětský dramaturg, režisér, herec a divadelní teoretik (nar. 17.I.1863).
- 8.VIII.1893 — narodil se Marceli Nowotko, spolužakladač Polské dělnické strany a její první generální tajemník (zavražděn 28.XI.1942).
- 8.VIII.1963 — Polsko se pípalo do döhod mezi SSSR, USA a Velkou Británií (5.VIII.1963) o základu pokusných jaderných explozí v atmosféře, kosmickém prostoru a pod vodou.
- 9.—12.VIII.1944 — 1. armáda Polského vojska se zúčastnila obrany warecko-magnuševského cípu.
- 9.—16.VIII.1944 — bitva 1. obrněného praporu Hrdinů Westerplatte u Studzianek.
- 10.VIII.1943 — rozkaz o formování 1. útvaru polských ozbrojených sil v SSSR.
- 11.VIII.1883 — zem. Ján Kadavý, redaktor a sběratel slovenských lidových písni (nar. 7.IV.1810).
- 12.VIII.1818 — zem. Nikolaj I. Novikov, ruský spisovatel a publicista (nar. 8.V.1744).
- 12.VIII.1928 — narodil se George Stephenson, anglický vynálezec parní lokomotivy (nar. 8.VI.1781).
- 12.VIII.1928 — zem. Leoš Janáček, český hudební skladatel (nar. 3.VII.1854).
- 12.VIII.1928 — v Buenos Aires (Argentina) byl založen krajanský spolek Komenský.
- 12.—19.VIII.1973 — Světová filatelistická výstava na téma Koperník a vědy v Poznani.
- 13.VIII.1863 — zem. Eugène Delacroix, francouzský romantický malíř (nar. 17.1.1798).
- 13.VIII.1913 — zem. August Bebel, vedoucí představitel německého dělnického hnutí (nar. 22.II.1840).
- 13.VIII.1913 — narodil se Anatolij V. Bogatyrov, sovětský hudební skladatel, jeden ze zakladatelů běloruské opery.
- 13.VIII.1963 — lidová revoluce v Kongu (Brazzaville) svrhla reakční režim.
- 13.VIII.1968 — osm socialistických států, mezi nimi Polští, pědrožilo v OSN návrh na organizování mezinárodního spojovacího systému s pomocí umělých satelitů.
- 15.VIII.1945 — sovětská vojska osvobodila Koreu.
- 15.VIII.1945 — bezpodmínečná kapitulace Japonska (podepsána 2.IX.1945).
- 15.VIII.1945 — první zasedání Krajské národní rady v Lubini.
- 17.VIII.1753 — narodil se Josef Dobrovský, český obořenec jazykovědec a historik, zakladatel moderní slavistiky (zem. 6.I.1829).
- 17.VIII.1908 — zem. Václav Viček, český spisovatel a novinář (nar. 1.IX.1839).
- 17.VIII.1944 — v SSSR byla utvořena II. divize Polského vojska.
- 18.VIII. — Den sovětského letectva.
- 18.VIII.1818 — narodil se Václav Boleslav Nebeský, český básník (zem. 17.VIII.1882).
- 18.VIII.1919 — I. slezské povstání. (19.VIII.1920 vypuklo II. slezské povstání).
- 19.VIII.—10.XII.1941 — boje o Tobruk (Libye), jichž se účastnila polská vojska.
- 19.VIII.1945 — 20.VII.1954 — vietnamsko-francouzská válka, ukončená podepsáním ženevských dohod.
- 20.VIII.1843 — zem. Grigorij F. Kvitka, ukrajinský spisovatel (nar. 29.XI.1778).
- 20.VIII.1848 — uvedení do provozu první parní železnice na Slovensku na trati Bratislava — Martin.
- 21.VIII.1925 — poprava funkcionářů Komunistické strany Polska a Svazu komunistické mládeže W. Hibnera, W. Knievského a H. Tutkowského.
- 22.VIII.1944 — vznik Polského lidového letectva.
- 23.VIII. — Den polského letectva. Výročí první bitvy 1. pluku stíhaček „Warszawa“ nad Warkou (23.VIII.1944).
- 26.VIII.1893 — v Clevelandu (USA) byla založena Matice slovenská.
- 26.VIII.1944 — na Starém náměstí ve Varšavě zahynuli členové varšavského štábů Lidové armády (AL).
- 28.VIII.1918 — byla založena Komunistická strana Finska.
- 29.VIII.1918 — vyhlášení Dekretu Rady lidových komisařů sovětského Ruska o právu polského národa na nezávislost.
- 29.VIII.1944 — vypuklo Slovenské národní povstání; státní světák Slovenské socialistické republiky.
- 30.VIII.1918 — v Moskvě spáchala teroristka Fanny Kaplanová nepodařený atentát na V. I. Lenina.
- 31.VIII.1939 — hitlerovská provokace v rozhlasové vysílací v Glivicích.

Samarkand — Gur-Emirovo mauzoleum s modrými kopulami (r. 1404)

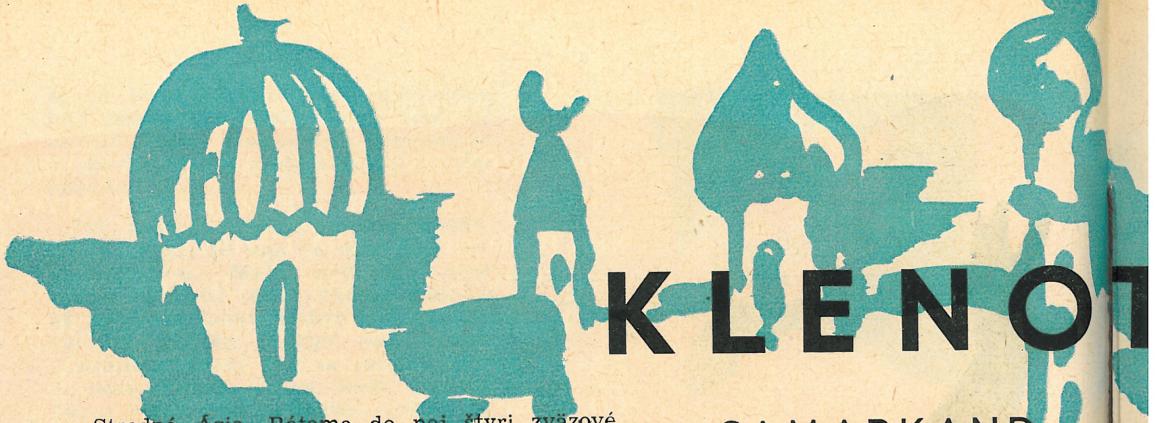
Prechod oviec na letné pastviská (Tadžická SSR)

Z DĚJIN ČESKÉHO ZELOVA

Text a snímky: Z. Tobjánský

Zákárový přehoz, vyrobený v družstvu „Krosno“ v Zelově (od roku 1969 Oblastní výrobní družstvo „Zelovianka“)

SAMARKAND

Stredná Ázia. Rátame do nej štyri zväzové republiky: Uzbekú, Kirgizskú, Tadžickú a Turkmenšku. Rozlohou okolo 1,3 milióna štvorcových kilometrov, tátó hospodárska oblasť známe zaostáva za Kazachstanom. Obyvateľstvo Strednej Ázie, ktoré predstavuje asi 20 miliónov ľudí, je po tomto území rozdelené veľmi nerovnomerne. Husto osídlené oázy s najdôležitejšími mestami a poľnohospodárske oblasti zaujímajú nepatrnu rozlohu — asi 3% z celkového územia — žije tu však väčšina obyvateľstva. Púšte, Pamír a vysokohorské pásma Tan-Šanu sú takmer neobývané.

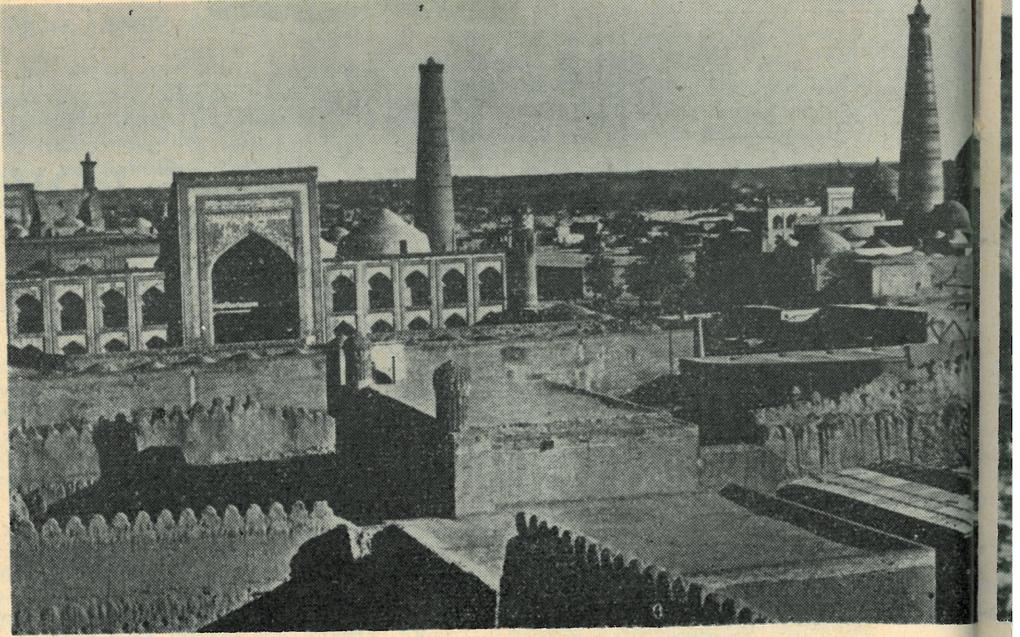
Do Októbrovej revolúcii bola Stredná Ázia v podstate kolóniou cárskeho Ruska, ktorá dodávala suroviny továrnám v centrálnych oblastiach krajiny. Napriek tomu, že poľnohospodárstvo malo stáročnú tradíciu, bolo technicky zaostalé. Priemysel sa v podstate obmedzoval na prvotné spracovanie poľnohospodárskych produktov.

V rokoch sovietskej moci sa hospodárska tvár Strednej Ázie od základu zmenila. Navždy sa skoncovalo s hospodáskou a kultúrnou zaostalosťou jej národa. Všetko toto sa dosiahlo vďaka využívaniu prírodného bohatstva a stáročným pracovným návykom obyvateľstva spolu s najnovšimi výrobkami vedy a techniky v socialistickej spoločnosti.

V rozprávkovom orientálnom mazolí -Emir, možno nájsť popri hrobkách preho dobyvateľa Timura-Tamerlana a jeho tomkov i hrobku, ktorá na prostej hraťabuli nesie tadžický nápis: Ulug-Bek 1449. Bol to jeden z vnukov Timura a práve on, ktorý vytvoril zo Samarkandu a vedeckých a kultúrnych centier svetovú hynúcou slávou.

Ulug-Bek bol plných štyridsať rokov až do smrti svojho deda Timura, ktorý omrešťoval pripravu na veľký pochode. Ulug-Bek, neobyčajne vzdelaný matematike a astronómii, sa tak stal aj vynikajúcim astronómom a vedcom, ktorý sa slávou býval rozkvet vedy v Strednej Ázii. Samarkande vybudoval skvelé astronomické observatórium, kde dosiahol také kvalitatívny, že ho slávny Laplace neváhal nazváť lepším pozorovateľom v dejinách strednej Ázie.

Chiva — panoráma mesta

II.

V roce 1803 založili čeští osadníci z Cermína, Malého Tábora a Velkého Tábora kolonii Zelov. Zelov byl vesnicí, která patřila zemanovi Józefu Świdzińskému. Zprostředkovatelem při koupi katastru byl polský šlechtic Aleksander de Korwin Petrozelin. V matriční knize v Zelově Petrozelin napsal: „W r. 1802 przechodząc przez Czermiń, przez Wacława Pytliczka do soltysa proszony, gdzie różnych Czermińianów i Taborianów zastałem, co mówili, że są w chęci kupienia sobie dobra w Polszcze i prosili, aby im był pomocnym. Potem Miller szedł do Bocjowic z drugimi się rozmówić, a gdy się z tamta wrócił, zrobili ze mną następujący kontrakt, przez którą to umowę zostałem plenipotentem specjalnym, czyle umownym do wszystkich czynności w tej sprawie.“

Smlouvou s Petrozelinem podepsali: Pospišil, Jelínek, Matys, Sláma, Kořínek, Buřeš, Mundl, Veselovský, Jersák, Volta, Miller. Čeští osadníci se potom odměnili Petrozelinem za jeho náhamu tím, že mu darovali v Zelově půdu v hodnotě 750 pruských tolarů, což bylo uvedeno ve smlouvě. Aleksander Petrozelin s doporučením a plnomocnictvím přijel do Zelova a na místě dojednal všechny podrobnosti. Jeho jednání se Świdzińským bylo úspěšné. Již 21. prosince roku 1902 byla sepisána kupní smlouva, která zní: Dnešního dne urozený Józef Świdziński, manželský syn Stefana Świdzińskiego a Maryanny rozené Dąbrowské, primo voto Kobielské, vnuk Jana Świdzińskiego a Maryanny Madalińskiej, dědic majetku Zelov v okrese szadkowském, vojvodství Sieradzkiego se nacházející — se všemi náležnými gruntami, tolíkem lesy, loukami jakož i stavbami pánskymi i vesnickými, privilegi i věcmi, které byly i jsou skutkem právem dědictví, prodává pod čísly 1, 2, 3, 4 vyjmenovanými těm, jejichž jménem činice za sumu dobrovolně dochodnutou pruských tolarů 25.666 čili zlatých polských 154.000.“

Panství Zelov měřilo 1 620 pruských honů, z toho bylo pouze 600 honů orné půdy, zbytek tvořily lesy a louky. Každá rodina kolonizátorů dostala jedenáct až dvacet honů orné půdy a luk a osmnáct honů lesa.

Náboženské a národnostní pronásledování v Čechách vyvolalo vystěhování se četných skupin emigrantů. Zaznamenáváme tři vlny emigrace Čechů (první v roce 1548, druhá 1620 a třetí 1741 — 1743), v nichž řada takových skupin se dostala do Polska. Emigrovali nejenom čeští bratří, ale také příslušníci dalších frakcí reformace. Cást exulantů z třetí emigracní vlny se usadila na Slezsku v Ziembicích u Kladzka. Zde se ocitli pod silným vlivem luterství. Někteří se přestěhovali do okresního města Malý Tábor.

Po roce 1807 pak Zelovem procházela kalisická silnice. Po 1816 byla silnice rozšířena a v roce 1867 vzniklo obec Zelov s osadou Weronikou, Bují, Szálkou, Zelovem, Zelovem, Nowou a žimi.

Příliv Čechů je jeden dělení půdu z mnoha malých hřišť, stále přistěhovaných, da se rozrostla a zaznamenávává se několik set obyvatel. Místní obyvatelé, kteří ještě nedostali rukodělné práci, kupci, remeslníkům a kvalifikovaným kůňům přinesli do Zelova a brzy prosli v některých povoláních. Počátek třetí vlny emigrace Čechů je datován do roku 1848, když se vydaly vlny emigrantů z Čech do Ameriky, Austrálie a Argentiny.

OTY STREDNEJ ÁZIE

TAN-SAN

Horský masív v Strednej Ázii, dlhý asi 3000 km a široký až 600 km, hlavné mesto Kirgizskej SSR Alma-Ata. Najvyšší štít pohoria Tan-Šanu, ležaceho na území Sovietskeho zväzu je 7432 m vysoký štít Vítazstvo. Štít má veľmi priliehavý názov. Za 50 rokov vlády Sovietskej sa život pod horským masívom zmenil na nepoznanie. Kočovnícky chov dobytka patrí mi-nulosti. V poľnohospodárstve a chove dobytka sa uplatňujú najnovšie vedecké poznatky, sú stavne vzrastá životná úroveň, záujem o tlač, literatúru a kultúru, ľudí spod nadoblačných štítov Tan-Šanu spájajú so sovietskou vlastou moderné letecké dopravné prostriedky, rozhlas, televízia a každý deň čerstvá tlač. Práve ľudia žijúci v najdrsnnejších podmienkach Tan-Šanu vedia najlepiešie oceniť, čo všetko pre nich znamená vláda Sovietskej.

CHIVA

Presnejšie povedané, jej vnútorné mesto — Ičan-Kala — je muzeálnym mestom, jediným svojho druhu. Zatiaľ čo v Buchare sú historicke pamiatky silno rozriadené modernými stavbami. Ičan-Kala, obkolesená múrom, stala sa

Chov tiav v plemenárskom sovchoze „Sakarčaga“ (Turkmenská SSR)

založili zde Tábor a Černý do Zelova k jím zanevar, hostinec lomě se ubyčervna 1803 starších, jižnost. Do rána, F. Provazním rychtářem (1825). Do Zela Židé a zde hledali při pomocně různé posluštění a stádilny a sta-

dá teprve na druhou polovici XIX. století. Až do roku 1914 se v Zelově a okolí pěstovaly ovce, na vlnu, která byla hodnotnou surovinou pro tkalcovské dílny. Rozvoj lodžského bavlnářského průmyslu a také možnost nákupu bavlny ovlivnily zdejší výrobu. Zvláště proto, že při nákupu bavlněné příze pomáhali Zelovánum Češi usazení v Lodži. Protože bylo dost surovin, tkalcovství se rozšířilo i po okolních vesnicích. Vyrábělo se hlavně v malých dílnách s ručními stavami. Pouze v samotném Zelově se pracovalo ve dvou přádelnách mechanických. Rychlý rozvoj tkalcovství v Lodži přispěl k rozvoji tkalcovství v Zelově. Zakladatelem první manufaktury v Zelově byl Józef Gąsiorowski. V pozdějších letech se o rozvoj místního tkalcovství zasloužil Fidler, který zavedl výrobu plyše a to na osmnácti stavech dovezených z Lodže. Jeho nástupce Nac zrušil továrnu a stavby odvezl zpět do Lodže. Rozvoj domácké výroby byl závislý na rozvoji řemesla a také podnikatelství. Podnikatel pronajímal své stavby, nakupoval přízi a dával ji na zakázku zpracovávat.

Prostředníkem mezi podnikatelem a domáckými dělníky byl faktor. Odebíral u továrníka přízí a přiděloval ji domác-kým tkalcům. Často také míval na stárosti přípravné práce, které zadarmo prováděli učedníci nebo za halíče nádeníci. Celý výdělek šel do jeho kapsy. Domácký dělník vykonával nejtěžší práci - tkaní. Existovalo ještě jiný druh prostředníka, tzv. „fabrikant bez fabriky“. Byl to podnikatel, který nakupoval přízí, dával ji k zpracování domáckým tkal-cům, potom zvlášť platil za konečnou úpravu a sám prodával hotovou halíčku.

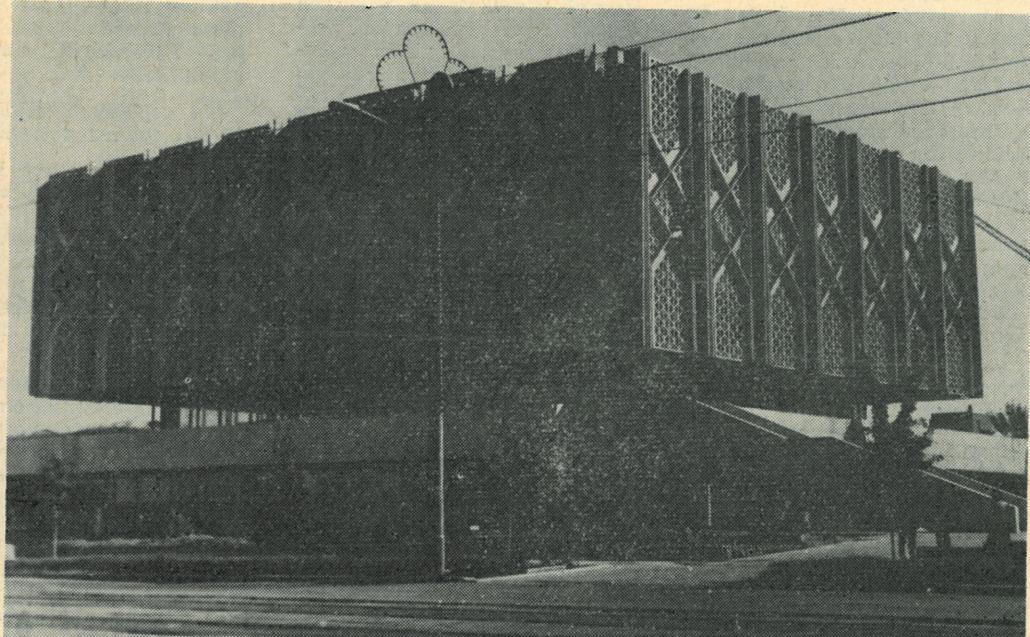
V letech 1880 — 1890 vyrostla řada fabrik s mnoha stavby, např. Lubieňského

architektonickou rezerváciou. Na území starého mesta sa zachovalo niekoľko palácov, celá skupina medresov, minaretov a mešít, kúpele, zastrešené tržnice a obytné domy. Nie je to len múzeum — tam ešte aj dnes žijú ludia.

BUCHARA

Toto mesto svojou krásou a majestnatosťou oddávna súperilo so Samarkandom. Mesto bolo obkolesené púšťou a zastrené tajomstvom. Hovorilo sa, že na ceste k mestu, v ktorom bol zamurovaný vlas samého Proroka, číhali na inovercov kobry. Samarkand dal svetu Ališera Navoipo a Ulugbeku Bucháru, Nizamího a Avicennu. Pevnosť Ark, jantárová štyridsaťšestmetrová, ako sviečka vytiahnutá veža minaretu Kaljan a areál námestia Ljabi-chauz — tiež architektonické klenoty Buchary sú pred našimi zrakmi také, aké ich videl slávny filozof a staroveký prirodopisec Avicenna, ktorý sa tu narodil. Pamiatky Buchary prekvapujú svojou krásou a odvážnym architektonickým riešením. Toku-Talpak Furašon (kopula ūbetejkárov) bola postavená pred 400 rokmi. Tvoria ju tri obrovské ružice s hlavnou kopulou. Pri stavbe tak zložitého klenutia nebolo použitého ani jedného klinca. Po niekoľkých storočiach nemá krov doteraz ani jedinej trhlinky.

Taškent — moderná budova múzeum V. I. Leningra s knižnicou

Hájka, Nevečeřala, Rajcherta, Libermana, Frezowitzta, Fidlera. Tyto továrny pracovaly pro lodžské průmyslovce Poznańského, Lorence a Gerthmana. Vyráběly se zde hlavně satény, barchety, vlněné šátky a plynče. Zelovský průmysl byl v 85% závislý na velkém kapitálu Lodže. Postupně s rozvojem tkalcovství se v Zelově usazovali Židi, kteří z rukou Čechů přejímali tkalcovství. V roce 1914 z dvaceti továren polovina byla v rukou Čechů a druhá polovina v rukou Židů.

Počátkem 20. století bylo v Zelově 1200 tkalcovských dílen s ručními stavby. Každá dílna vyráběla týdně zhruba 50 metrů tkanin. Týdněná výroba rukodělného tkalcovství byla asi 75 rublů.

Prusko-rakouské hranice a hlemýždi doprava stěžovaly spojení s rodinami v Čechách. Obec se dále rozvíjela. V roce 1897 byla otevřena pošta, která v roce 1907 měla telefonní spojení. V roce 1876 byla postavena první škola, jednotřídkou (dnes v Kościuszkově ulici) a za tři roky se vyučovalo ve dvou školách. Protože nebyla vyhovující budova, pronajímaly se místnosti na třídy v soukromých domech (dnes v ulicích Piotrkowské, Żeromského a Waryńskiego, Szkołnej a Kilińskiego). Situace se zlepšila teprve v roce 1919, kdy byla postavena nová škola v ulici Kilińskiego a adaptován dům v Kościuszkově ulici č.p. 40. Protože se v Zelově hodně stavělo, byly založeny tři cihelny. Byl vytvořen dobrovolný hasičský sbor. Uprostřed obce byl upraven rynek, na němž se konaly týdenní jarmarky. Nezastavěná plocha kolem náměstí byla rozparcelována na stavební místa. Mohli zde stavět pouze Češi.

Jan Novák, předseda OV KSČsS v Zelově u tkalcovského stavu.

Češi, manželé Jersákoví u žakárového stavu (1970)

OCENIENIE ČASOPISU ŽIVOT

Z UZNESENIA PREDSEDNÍCTVA UV KSČaS

Dňa 17. júna 1973 zasadalo v Krakove predsedníctvo Ústredného výboru Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Zasadnutie venované hodnoteniu tlačového orgánu Spoločnosti časopisu Život, bolo usporiadane pri príležitosti 15. výročia jeho vychádzania. V schválenom uznesení o.i. čítame:

Predsedníctvo UV KSČaS predovšetkým zdôrazňuje, že Život, časopis vydávaný pre českú a slovenskú menšinu v Poľsku vychádza vďaka leninskej národnostnej politike Poľskej zjednotenej robotníckej strany a vlády ľudového Poľska. Predsedníctvo UV KSČaS vo svojom uznesení vyjadruje hlbokú vdľenosť stranickým a administratívnym orgánom ľudového Poľska.

Uznesenie vysoko hodnotí úroveň časopisu Život a úlohu, ktorú plní ako orgán KSČaS. Život — konštatuje uznesenie — plní aktívnu a záslužnú prácu ako propagátor a organizátor krajanského hnutia a jeho kultúrno-osvetovej pôsobnosti. Na svojich stránkach zaznamenáva všetky významné politické, hospodárske a kultúrne udalosti predovšetkým z domova, z ČSSR a zo sveta. Informuje o živote krajanov v miestnych skupinách, o organizačných prácach, o prácach všetkých organizačných zložiek Spoločnosti, klubovní a súborov. Umožňuje výmenu skúseností medzi jednotlivými organizačnými zložkami, je inšpirátorom ich práce a kronikou krajanského hnutia pre budúce pokolenia. Život zachytáva a registruje udalosti a premeny prebiehajúce na územích obývaných KSČaS, popularizuje moderne metódy hospodárenia, inicuje a podporuje svojpomocné práce, teda — čítame v uznesení — aktívne pôsobí na širokom

fronte spoločenského, hospodárskeho a kultúrneho života v našej krajinе. Konštruktívnu kritiku pomáha odstraňovať nedostatky v našom krajanskom živote i mimo neho.

Vychádzajúc zo správnych internacionálnych pozícii Život vychádza svojich čitateľov, organizuje mnohé verejnoprospešné akcie a kultúrne podujatia našej organizácie. Po celý čas svojho vychádzania sa Život riadi leninskými princípmi socialistického vlasteneckva, stváraje ideologickej a občiansky postoj svojich čitateľov, propaguje čestnú, pocitívú prácu a riadne plnenie každodenných povinností.

Treba zdôrazniť — čítame v uznesení — významnú úlohu Života, ako nástroja zdokonalovania materinských jazykov — českého a slovenského, ako popularizátora kultúrnych tradícií našich národnostných menšíň.

Predsedníctvo ÚV KSČaS zdôrazňuje význam zaslúžnej práce Života na poli rozvíjania piateľstva a bratskej spolupráce medzi národmi PDR a ČSSR a úlohu, ktorú plní v rozvíjaní kultúrnej spolupráce medzi KSČaS a kultúrnymi ustanovizňami v ČSSR.

Predsedníctvo mimoriadne vysoko hodnotí zaslúžnu prácu vedenia redakcie so šéfredaktorom Adamom Chalupcom, ktoré bolo organizátorom časopisu, ako aj celého redakčného kolektívu, ktorý má trvalý podiel na vysokej úrovni Života a na všetkých dosiahnutých výsledkoch. Zároveň uznesenie želá všetkým pracovníkom redakcie veľa ďalších úspechov v práci pre časopis a krajanské kultúrne hnutie, ako aj v súkromnom živote.

Pri príležitosti 15. výročia vychádzania tlačového orgánu Spoločnosti predsedníctvo UV KSČaS udělilo redakcii Život medailu Za zásluhy pre Kultúrnu spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku.

VYZNAMENANIE MEDAILOU KSČaS

Predsedníctvo UV Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku na svojom zasadnutí dňa 17. júna t.r. za dlhoročnú, obetavú prácu pre rozvoj časopisu Život pri príležitosti 15. výročia jeho vychádzania udeli medailu Za zásluhy pre KSČaS: red. Marianovi Kaškiewiczovi a kr. Valerii Wojnarowskej z redakcie Život, kr. Waclawovi Luščińskemu z OV v Zelove, kr. Jánovi Kriškovi a Alojzovi Galušovi z MS v Krempechoch i kr. Andrejovi Vojtasovi z MS v Jurgove. Všetkým vyznamenaným srdečne gratulujueme.

Predsedníctvo UV KSČaS na tom istom zasadnutí si s

uspokojením vypočulo správu krajana A. Chalupca a A. Andrašáka z ich pobytu v Bratislave na pozvanie Odbooru pre zahraničných Slovákov MS. Tak isto predsedníctvo kladne zhodnotilo priebeh volieb v OV na Orave, výsledky súťaže o najlepšiu klubovnu Spoločnosti na Spiši a Orave, ako aj prerokovalo a prijalo rozhodnutia v organizačných a finančných otázkach Spoločnosti.

ZELOV

V predvečer státného svätku PLR se dne 21. července konalo v závodním klubu bavlnářských závodů v Zelově společné slavnostní zasedání Okresného národního výboru a Městského národního výboru v Lasku, Městského národního výboru a Obecního národního výboru v Zelově a výboru Fronty národní jednoty, na němž Zelov obdržel erb — symbol práce pro dobro socialistické vlasti, lidového Polska.

Zasedání zahájil předseda městského výboru Fronty národní jednoty v Zelově poslanec Bronisław Cieniewski. Po referátu předsedy rady Okresního národního výboru v Lasku mgr. inž. Ryszarda Psyka byla zasloužilým státním pracovníkům a vzorným soukromým zemědělcům předána státní a vojvodská vyznamenání a obyvatelům Zelova diplomy za čistotu a pěknou úpravu zahrádek. Diplom obdržela rovněž člena naší Společnosti Anna Wieczorkowská.

Na zakončení vystoupil eszádovní soubor z Lodže.

Dne 22. července byl slavnostně odhalen erb města Zelova na budově rady Městského národního výboru. Zásluhu obyvatel Zelova v krátkém projevu připomnul předseda rady Okresního národního výboru v Lasku R. Psyk.

Odpoledne na lidové veselici vystupovaly umělecké soubory, konaly se sportovní závody a tanecní zábava. Veselice se zúčastnili představitelé okresních, městských a obecních orgánů a četní občané ze Zelova a okolí.

TRIBŠ

Každý rok ľudový sviatok v Tribši je neobyčajne slávostný. Tradične Tribšania na tento sviatok „ohrávajú máje“. Voľakedy mládenci každemu dievčaťu postavili malý smrečok, neskôr tento zvyk prevzala dychovka miestnej skupiny KSČaS v Tribši a teraz hasiči, ktorí privezú z lesa lieskovec a každemu občanovi postavia pred domom. Zvlášť pekné „máje“ dostávajú: richtár, predsedca a tajomník Urbaru — ti dostávajú malé smreky.

Hasiči sú slávostne vyobliekaní v uniformách, jeden má zelenú halužku tzv. „mojkú“, iný stoličku pre „veľkého pána“, dvaja sú hajdúčmi. Ohrávanie začinajú spevom za zvukov dychovky:

Na jakom pamontke majestaviam, na jakom na takom ze dievče majom. Hoci v našom Tribši lasu nemajom, ječše oni sobie majestaviam.

Hej maje, maje, zelený maje, jest tu to dzevčentko jako rumione.

Potom zástupca náčelníka blahoželá a „veľký pán“ pozoruje či všetci pritomní dali si dolu čiapky a klobúky, ak to niekto neurobil rozkazuje hajdúchom, aby ho priviedli a na „dereši“ mu vylepili 10 alebo 20 palic.

Každý „ohraný“ dáva hasičom nejaký dar, keď im dar odovzdá dievča, hajdúsi s ním tančujú. S hasičmi chodia ľudia preoblečení za cigánov. Cigán a cigánka s dieťaťom na pleciach, vymaľovaní na čierne chodia a vyberajú vajíčka, keď im niektorá gazdinka nechce vajíčka dať, odvádzajú jej zo dvora koňa, ovce, alebo prasatá. Ale po väčšine obyvatelia dedinky majú maštaľe pozatvárané. Keď cigáni vidia dievča, utekajú za ním a bozkávajú ho. Behajú hore-dolu, vyspevajú, často hasičom zoberú zelenú „mojkú“, hajdúchom klobúk a keď sa im to podarí aj „veľkému pánoni“ strhnú klobúk. Každý im musí dať „výkupné“, aj keď náhodou cez dedinu ide auto alebo niekto na motorku, aj tých zastavia a žiadajú výkupné. Keď ohrávanie májov skončí, je ľudová zábava na ktorú pridu všetci obyvatelia dedinky. Na budúci rok na túto zábavu pozývame celý redakčný kolektív Života a našich krajanov zo Spiša, Oravy a Zelova.

V.S.

NOVOTARGSKÁ MLÁDEŽ

Mládež z Novotarského okresu organizovaná vo Zväze socialistickej vidieckej mládeže prihlásila a splnila mnohé záväzky pri príležitosti Jaričinov a zletu najlepších mladých pracovníkov a študentov, ktorí sa konali v rámci osláv Sviatku obrodenia — 22. júla. Je celkom samozrejme, že medzi najaktívnejšími členmi organizácie ZSVM nechýbali príslušníci krajanskej mládeže. V spoločenských práciach sa mimoriadne vyznamenal o.i. mládež z obcí obývaných našou menšinou, na Spiši a Orave, z Jurgova, Chyžného, Veľkej Lipnice a Durštiny.

Karol Mastela z Veľkej Lipnice na Orave, ktorý pra-

cuje v Obuvníckom kombináte v Novom Targu a je predsedom miestnej organizácie ZSVM vo svojej dedinke, bol dokonca delegátom na zlet.

Mládež z Novotarského okresu urobila už vefu, avšak má pred sebou ešte mnohé úlohy. Veríme, že aj ďalej bude tak aktívne pracovať ako doteraz, vďaka budujú svoju vlastnú, krajsiu budúcnosť.

CIERNA HORA — JEDNA DEDINA — DVE OBCE

Nová administratívna deľba krajinu prešla skúškou. Ľudia si zvykli na náčelníka, v mnohých oblastiach pocitujú výhody vo svoj prospech. Tak teda situácia sa rozvinula tak, ako to predpokladali tí, ktorí navrhli novú deľbu. Náruživosti nespojené s praktickou stránkou tejto otázky rýchle vyhasli, vyhasla ich výslednosť ľudských vecí. A len tam, kde ide o hospodársko-obchodné záležitosti, ktoré sa prejavujú napr. v niektorých podhorských oblastiach, ďalej sa hovorí o fažkostach a potrebách. Na príklade spišskej Čiernej Hory chceme upozorniť na takýto problém.

Titulok Cierna Hora — jedna dedina — dve obce nie je novinárskym výmyslom. Je to totiž dedina skutočne neprechodná. Keď sa nespýtate, na ktorom konci niekto býva, nie je možné, aby ste tam došli. Lebo Čierne Horu prehradzuje hora, práve tá čierna. Cez horu je cesta, ktorú aj koňom fažko zdoláte. Preto z jednej strany musíte cestovať z Bukowiny cestou na Jurgov, a z druhej od Gronia a Tribša.

Čierne Horu vcelku obsluhuje obecný úrad a GS v Bukowine. Polovica obyvateľov tejto dedinky má k týmu inštitúciám dobrú, asfaltovú cestu. A druhá polovica? Keby na Bialke bol most, alebo hoci len lavica, celá vec bola by jednoduchá. Ale keďže nič také tu nie je treba dobrú hodinu obchádzať, aby prisť k autobusu, ktorý prenává po asfaltovej ceste, a ktorý spravidlá je natlačený obyvateľmi z tamnej strany Čiernej Hory. Samozrejme ľudia si radia tak, že sa snažia využívať služby GS v Krempachoch, tiež vzdialenosť 10 km, ale spojených so zainteresovanými nie najhoršou cestou. Avšak je to východisko, ktoré mnohé veci nerieši. Konkrétna obec ešte vieme, je spojená ročliznými hospodárskymi záujmami, prídelmi, s konkrétnym GS atď. A okrem toho keď roľník cestuje do GS, spravidla má aj niečo na vybavenie na obecnom úrade a opäťne. Preto aj jedna cesta by mala viesť k cieľu.

POZIARNA BEZPEČNOSŤ POČAS ŽATVY A MLATBY

Obdobie žatvy a mlatby je obdobím fažkej práce každého roľníka. Poľnohospodárske plodiny, sú výsledkom celoročnej namáhavnej práce a preto každý roľník vo vlastnom, ale aj v spoločenskom záujme mal by sa starať o ich maximálne zabezpečenie pred požiarom.

Práve preto rozhodli sme sa pripomenúť vám, milí čitatelia, aké bezpečnostné pod-

stohov a iných podobných objektov, aby to zaistilo ich požiaru bezpečnosť a na minimum obmedzilo straty. Za týmto účelom všetky stohy mali by byť stavane nejmenej v takýchto vzdialostiach:

- 100 m od všetkých budov na štátnych majetkoch a 30 m na súkromných gazonov;
- 100 m od lesov, hájov a iných zalesnených terénov;
- 100 m od železničnej trate;
- 50 m od verejných ciest;
- 25 m od zariadení a elektrického vedenia vysokého napäťa, ako aj iných vzdľušných elektrických vedení.

Vzdialenosť medzi stohmi alebo pármi stohov v druzstvách a na štátnych majetkoch by mala činiť najmenej 100 m, naproti tomu na súkromných gazonov tieto

vzdialenosť môže byť skrátená na 30 m. Vzdialenosť medzi stohmi, ktoré stojia v pároch nemôže byť menšia ako 6 m.

Z ohľadu na polozenie alebo malé rozmeru súkromných gazonov v dvoch prípadoch sa pripúšťa menšie vzdialenosť pri stavani stohov, a to:

- 20 m od stavieb,
- 30 m od verejných ciest.

Stohy stavane na strniškách by mali byť oborane do šírky 5 m.

Stohy s nevymateným obilím, slamou, stelivom, slamenými krmovinami, olejnatými a vlákňitými rastlinami by nemali zaberať väčšiu plochu ako 600 m² a ich kubatura nesmie prekračovať 2500 m³.

Z dlhoročných skúseností vyplýva, že niektoré nedban-

ivo skladované poľnohospodárske plodiny môžu sa samy zapálí. Týka sa to takých produktov ako napr. seno (lúčne, d'atelina, lucerka) obilie, najmä jarné, slama, chmel, tabák, konope, ľan, sušená zelenina a obilné zŕno. K zapáleniu dochádza v dôsledku vnútorného oxysličovania skladovaných plodín, čo sa prejavuje v stúpaní teploty. Keď sa samozápaleniu dochádza veľmi ľahko a rýchlo, najmä keď sa skladajú výrobky zlepšené alebo s burinou po prípade keď sú v miestnostiach nezabezpečených pred džardom alebo pred prenikaním vlnka.

Práve preto podmienky požiarnej bezpečnosti úrody ukladajú každému roľníkovi povinnosť skladovať poľnohospodárske výrobky podlie-

Zdá sa, že v takých situáciach, ako tá popísaná, treba pouvažovať o tom, ako rýchle presvedčiť týchto ľudí o tom, že reorganizácia administratívnej je výhodná, a že podnetom pre ňu malo byť heslo „Bližšie k ľuďom!“ Pouvažovať, to znamená rýchle niečo urobif. Tak teda administratívne orgány v Novom Targu majú dva výhodiská.

PRVÉ: Uznať, že cesta spájajúca Čierne Hory s Čiernom Horou je v tomto prípade veľmi dôležitá a vybudovať ju rýchle za štátne peniaze, lebo so svojpomocnými pracami možno eventuálne počítať iba zo strany tých, ktorí majú ďaleko k asfaltovej ceste. Ale aj ihneď vybudovať lavicu cez Bialku, aby skrátiť na čas výstavby cesty, cestu pre pešiacu na zástavku PKS, ktorý spája s Bukowinou.

DRUHÉ: Pouvažovať, keď prvé riešenie nie je možné, či by nebolo lepšie urobiť korektúru v deľbe, ostatne možnú vo výnimcochých prípadoch v priebehu tohto roka, to znamená či nepripojiť polovicu Čiernej Hory k obecnému úradu v Nižných Lapsoch? Tá polovica obyvateľov Čiernej Hory si zaslúži pomoc. Spomeňme si iba ich svojpomocné práce na výstavbe cesty do Tribša. Ale predovšetkým nezabúdajme to hlavné, aby roľníkom uľahčí život a nie opačne.

Tak teda otázku či je Čierna Hora jednou alebo dvoma obcami necháme bezodpovede, len aby nie na dlho.

M. BRZOZA

POVODEN

29. júna t.r. na Podhali po prudkej búrke nad horami začalo pršať, a hoci v horách prší často a zrážky sú pomere veľké tieči boli celkom mimoriadné. Stačí keď povieme, že za dva dni a noci napočítali tu 1/5 ročných zrá-

Na návštěve u krajanů v Kucově: zleva stojí Henryk Nevečerá, jeho synek Karliček, Augustín Andrašák, tajemník UV KSCaS, Bohuslav Nevečerá, tajemník MS a

Snímka: M. Kaškiewicz

- výfuky spaľovacích motorov by mali byť zabezpečené, aby z nich nevychádzali iskry,
- spaľovacie motory mali by byť počas práce tak postavené, aby iskry, dym alebo spaľiny viesť odnašal opätným smerom od stohov a budov,
- vzdialenosť spaľovacieho motora od stohu alebo budovy, v ktorej mlátime by mala činiť najmenej 10 m,
- spaľovaci motor by mal stáť na tvrdom podklade na mieste očistenom z horlavých predmetov.

Na mieste, na ktorom mlátime hnacie látky, nesmie sa čať tabak a používať voľný ohň.

Každý roľník by sa mal postarať, aby na mieste, na ktorom mláti, bol súd alebo iná

takže na ceste medzi Novým Targom a Ostrowskom nebola premávka, v Lopusznej voda zobraza most.

1. júla voda začala ohrozovať gazdovstvo krajanov Vojtecha Bizuba, takže bolo nutné evakuovať ľudí, ktorí tam boli. Našim hasičom prišli na pomoc hasiči z Nového Targu a vojaci, ktorí na člnoch zachránili rodinu. Počas záchrannej akcie prišiel k nám prvý tajomník OV PZRS z Nového Targu súdr. Józef Nowak. Naši krajania, členovia hasičského zboru: Andrej Skupin, František Chalupka, Jozef Bryja, Ján Frankovič, Michal Kalata a iní sa samozrejme zúčastnili záchrannej akcie.

Povodeň narobila u nás veľké škody, cesta medzi Novou Belou a Krempachmi je poškodená, voda zobraza z lesa veľa stromov a zničila mladý porast. Avšak najhoršie je to, že zmyla ornú pôdu z polí, na ktorých už asi nikdy nebudú oráť roľníci: Jozef Dluhý, František Bednarčík a Vojtech Bednarčík.

FRANTISEK BEDNARČÍK

LIST DO REDAKCJI

WYJAŚNIENIE WYDZIAŁU OSWIATY PPRN W NOWYM TARGU

Nasi czytelnicy z Harkabuza pisali nam o trudnościach, jakie ich zdaniem mogą powstać, w związku z lokalizacją szkoły zbiorowej w Rabie Wyżnej. Na tym tle postulują, aby zamiast czteroklasowej szkoły w Podszarnej, wybudować szkołę większą, która by spełniała funkcje szkoły zbiorowej dla uczniów z ich wioski z Podszarnej i z Buławiny Podszkala.

Stanowisko w tej sprawie zajął inspektor szkolny Wydziału Oświaty PPRN mgr Ireneusz Wrzesień na posiedzeniu Prezydium Zarządu TKCIS w dniu 14 kwietnia bieżącego roku oraz w liście do naszej redakcji z dnia 20 maja br., który niżej cytujemy:

„Wydział Oświaty PPRN w Nowym Targu w odpowiedzi na zapytania czytelników „Życia” z miejscowości Harkabuz uprzejmie wyjaśnia, że zgodnie z zatwierdzonym planem tutejszego Wydziału szkół Gminną dla miejscowości Harkabuz i Podszarne będzie placówka w Rabie Wyżnej.

Lokalizowanie nowej szkoły gminnej zgodnie z propozycjami czytelników nie jest możliwe ani też ekonomicznie uzasadnione.

Dzieci z Harkabuza i Podszarnia zaczynają uczęszczać do szkoły Gminnej w Rabie Wyżnej po zakończeniu budowy sieci dróg, co według orientacji Wydziału nastąpi w latach 1975–76. Przewiduje się dowożenie uczniów klas V–VIII autobusami.“

nádoba s vodou obsahujúca najmenej 100 litrov, vedro a hasiaci prístroj.

Preispisy o ktorých sme na začiatku hovorili sice zreteľne konštatujú, že zodpovedný za ich dodržiavanie je každý majiteľ alebo užívateľ gazdovstva, ale predsa nejde teda o zvýšenie zodpovednosti po požari. Každý, kto pozorne prečíta preispisy požiarnej bezpečnosti počas žatvy a mlatby, bez akejkoľvek agitácie pochopí, že boli vydané v záujme každého roľníka, ako aj v záujme spoločnosti, v ktorej žije, roľníkovej práce, jeho majetku a zdravia. Má to mimoriadny význam na vidieku s tesnou, polnou zástavbou, teda aj v obciach, v akých žijú naši krajania.

S. L.

PÍSALI

O NÁS

CESKOSLOVENSKÝ
svět

efektom našich činov. Až nejaká príležitosť nám pripomene, že predsa minulo toľko rokov.

Týmto slovami vstupoval krajanský časopis Život, orgán Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, do svojho desiateho jubilejného ročníka. Uplynulo zase niekoľko rokov a je tu zase príležitosť na ďalšie hodnotenie času, hodnotenie vynaloženej námahy a nadobudnutých skúseností. V júni t.r. oslavoval tento časopis pätnásť výročie svojej existencie.

V minulom roku oslavovala Kultúrnu spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku 25. výročie svojej činnosti. Jej verejný spravodca — časopis Život, i keď trocha neskôr (prvé číslo vyšlo 25.6.1958), rovnako ako krajanský spolok, odkrýval na svojich stránkach všetky problémy a úspechy, s ktorými sa krajania stretávali. Prostredníctvom časopisu sa dozvedeli krajania o činnosti jednotlivých skupín, o novostach v ľudovom Poľsku i v ČSSR. Počet odberateľov vzrástol, ako vzrástla i úroveň časopisu. V začiatkoch vychádzal tento časopis bez ilustrácií, rozmnožený ormigom. Nie je však tajomstvom, že prvé číslo si krajania starostivo uschovávali vo svojom „rodinnom“ archíve. Dnes v ňom každý nachádza sám seba, pretože je členom krajanskej rodiny. Je i akousi monografiu krajanského života a zrkadlom ich práce, práce roľníka, robotníka a inteligencie, všetkých, ktorí pri svojej každodennej práci si nájdú kúsok času na obohatenie činnosti krajanského spolku.

K úspejnej činnosti spolku KSCaS a časopisu Život prispievajú pilieri krajanov, ktorí sú zaslúžili činitelia, ktorí už roky usmerňujú prácu v krajanskom hnutí. Jeden z tých, ktorý stál pri zrode KSCaS a ktorý už pätinásť rokov vede časopis, je šéfredaktor krajan s. Adam Chalupec. Takmer žiadna akcia sa nemini bez jeho účasti. Prichádza medzi krajanov, ktorí sa mu zdôverujú s tým, čo ich trápi, čo teší, a on ich so záujmom vypočuje, poradí. Takéto ho poznáme aj my. Priameho človeka, odusevneného pracovníka krajanskej činnosti v Poľsku. Toto roku má súdružstvo Chalupec dvojročné jubileum. To druhé je osobné. V tomto jarnom období oslavoval svoje päťdesiaté narodeniny Ministerstvo kultúry SSR v Bratislave udeľilo s. Chalupovi pri príležitosti jeho jubilea vyznamenanie „Zaslúžilý pracovník kultúry“. Je to ocenenie jeho dlhoročnej práce. K radu grantantov sa priprájame aj my. Želáme jemu i celej redakcii časopisu Život mnoho ďalších úspechov.

L. B.

(Matičné čítanie č. 14,
9.7.1973)

SRDEČNE ĎAKUJEME

EŠTE RAZ SRDEČNE
ĎAKUJEME INSTITÚCIAM,
KRAJANOM Z OBVODNÝCH
VÝBOROV A MIESTNÝCH
SKUPÍN, VŠETKÝM ČITA-
TEĽOM, KTORÍ PRI PRÍLE-
ŽITOSTI 15. VÝROČIA VY-
CHÁDZANIA ŽIVOTA NÁM
ZASLALI GRATULÁCIE A
ŽELANIA DO BUDÚCNOSTI.
ĎAKUJEME, DRAHÍ PRIA-
TELIA A UISTUJEME VÁS,
ŽE UROBÍME VŠETKO, ABY
SME AJ V BUDÚCNOSTI
ČESTNE PLNILI ULOŽENÉ
NÁM ÚLOHY.

REDAKČNÝ KOLEKTÍV

matičné čítanie

Cas plynne nezadržateľne a všetci podliehamo jeho vôle. V procese pôsobenia času nie len starneme, nieni získavame nové skúsenosti, ale tiež nechávame po sebe trvalé stopy našej existencie. V tomto diele času je jedno charakteristické: zriedkakedy sa pozastavime nad konkrétnym

S rastom spotreby minerálnych hnojív a hnojivového vápna na súkromných gazdovstvách, vznikla nevyhnutnosť mechanizácie prác spojených s ochranou rastlín a chemizáciou. V podmienkach súkromných gazdovstiev mechanizácia dopravy a vysievania minerálnych hnojív a hnojivového vápna je možná hlavne pomocou služieb. Je tu však otázka, kto má organizovať a vykonávať tieto služby?

Ešte nedávno to nebolo jasné a neexistovali ani záväzné pokyny týkajúce sa organizácie siedte odborných služieb pre chemizačné práce. Tieto služby vykonávali rozličné podniky, ako: POM, stanice na ochranu rastlín, GS a v posledných rokoch roľnícke krúžky a medzikrúžkové mechanizačné základne.

Minulý rok padlo konečne rozhodnutie, že mechanizačné služby pre súkromné gazdovstvá zahrnujúce dopravu, vysievanie umelých hnojív a vápna, rozlievanie minerálnej vody, chemickú ochranu rastlín a bielenie inventárskych miestnosti, budú robiť podniky roľníckych krúžkov. Uznesenie celostátneho zjazdu roľníckych krúž-

O CHEMIZAČNÝCH SLUŽBÁCH

SÚKROMNE HOSPODÁRIACÍM ROL'NÍKOM

kov potvrdilo tento smer a načrtovalo nový obsah a formy práce krúžkových organizácií v tejto oblasti.

V súvislosti s tým v najbližších rokoch v každej obci vzniknú odborné služby roľníckych krúžkov, ktoré zamestnajú špecializovaných v tejto oblasti odborníkov, budú patrieť vybavené potrebným náradím a budú mať technicko-sanitné zázemie. Samozrejme takéto služby budú organizovať postupne.

Ako vieme z doterajšej praxe roľníckie krúžky a Medzikrúžkové mechanizačné základne používajú dve formy chemizačných služieb: prvou sú komplexné služby, čiže v tomto prípade služby vykonávajúce prácu vlastným výpnom, minerálnymi hnojivami alebo prostriedkami na ochranu rastlín. Druhá forma umožňuje roľníkom prenaja-

tie agregátu spolu s obsluhou, avšak prostriedky, ktoré som spomenul, dáva roľník. Je pochopiteľné, že takéto formy často mají vplyv na to, že roľník zbytočne trafil čas a často vyplývali z nedostatku dopravných prostriedkov.

Základom pre získanie chemizačných služieb je objednávka prihlásená roľníkom. Predbežnú objednávku na služby by mal roľník prihlásiť na úrade tých-ktorých služieb alebo u vidieckeho splnomocnenca najneskôr do 20. februára každého roku. Takáto objednávka je nevyhnutná pre porovnanie požiadaviek s technickými možnosťami základnej poskytujúcej služby. Najneskôr dva týždne pred začiatom chemizačných prác, by mal podnik pre služby uzavrieť zmluvy so zainteresovanými roľníkmi a určiť harmonogram služieb. Podniky poskytujúce služby

majú povinnosť realizovať všetky objednávky, ktoré roľníci prihlasia v termíne, čiže do 20. februára každého roku.

Bol tiež zavedený jednotný cenník služieb, ktorý platí v celom Poľsku. O tejto otázke napíšeme vo zvláštnom článku, lebo mnohí naši čitateľia sa často pýtajú o tieto veci.

Podniky poskytujúce služby majú povinnosť požičiavať náradie súkromné hospodáriacim roľníkom, bez obsluhujúceho personálu. K náradiu, ktoré možno požičiavať patria tieto stroje: rozhadzovače priemyselných hnojív pre konský poťah typ SK-2, ako aj nové rozhadzovače KOS. Existujú tiež možnosti, aby roľníci kolektívne využívali toto náradie za veľmi výhodných podmienok. Ročné poplatky činia totiž 10% hodnoty náradia — na krytie amortizácie, z čoho jedno percento na iné náklady. Po období splácania amortizácie, používané náradie sa stáva majetkom kolektívu. Podrobnosti zásad kolektívneho používania náradia poznajú v roľníckych krúžkach.

(P.D.)

VYUŽÍVANIE ZEMIAKOV

PRE CHOV KRÍMNYCH BÝKOV

V mnohých krajinách pre krmenie jatočného dobytka sa najčastejšie používajú kukuřičná siláž. Avšak v posledných rokoch sa skúma iné krmivá, ktoré by boli vhodné na krmenie. Okrem iného robia sa pokusy a výskumy, počas ktorých jatočný dobytok sa krmí hlavne surovými zemiakmi. Pre našu krajinu má to veľký význam, nakoľko sme po Sovietskom zväze najväčším producentom zemiakov v Európe. Naša výroba zemiakov dosahuje ok. 50 mil. ton ročne.

Čo ukázali výskumy? Jeden kanadský ústav robil pokusy, v ktorých býčkovia boli krmení do výšky 215 kg postupne zväčšujúcimi sa dávkami surových zemiakov. Zvieratá asi dva týždne vyzkiali na nové krmivo preto, aby dospele k dávkam po 20 kg denne na jeden kus. Okrem zemiakov býčky dostávali 1,40 kg jaderných krmív a 1 kg sena denne. Pri tejto príležitosti skúmali efektivitu dvoch druhov jaderných miešaniek — jednej s

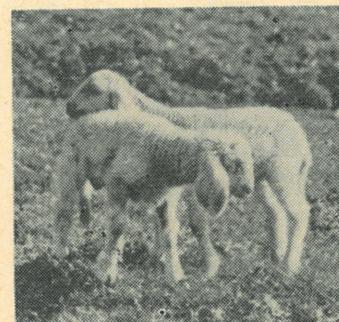
fanovými výliskami a druhej s močovinou. Výsledky v oboch skupinách boli rovnaké, rozdiel bol iba v tom, že miešanka s močovinou bola lacnejšia.

Nakoľko zemiaky majú mälo vitamínov, zvieratám dávali vitamínové preparáty. Počas pokusov nezistili poruchy zažívacieho traktu. Na jednej kanadskej farme touto metódou krmenili 11 000 býčkov. Krmenie surovými zemiakmi dalo nádherné výsledky lebo denný prírastok dosiahol okolo 1,1 kg výhy denne. Dokonca vysvitlo, že sa vyplatilo dovážať zemiaky na farmu zo vzdialenosť 50 km.

Podobné výskumy robili aj vo Francúzsku. Avšak tam denné dávky zemiakov boli menšie, lebo činili 5 kg na 100 kg živej výhy dobytka.

Teraz upozornenie: keď dobytok krmíme zemiakmi nesmieme súčasne podávať také krmivá ako siláž, poprípade melasa, lebo by to mohlo vyskovať podraženie zažívacieho traktu.

(d.p.)

OVCE

Pre horalov chovajúcich ovce veľmi veľký význam má využívanie tráv rastúcich na holiačach. Žiaľ, Jaworki, Gorce a iné hole v tomto okrese sú stále horsie pestované, zlepšené hnojenie, čo znížuje ich výnosnosť. V Jaworkach dnes vypásajú 9 000 oviec a sú tam možnosti vypásania 15 000. Začiatok tunajšie hole odovzdali správe... oddelenia komunálneho hospodárstva ONV. Je pravdou, že toto oddelenie prenajíma bačom hole, ale tí ich nemôžu obhospodárať z prostredkov Fondu rozvoja polnohospodárstva, lebo z tohto fondu chovatelia nesmú investovať do prenajímanej pôdy.

TOVÁRNA NA MASO A MLÉKO

Na Krymu nedaleko Symferopolu roste neobvyklá farma. Ústav pro elektrifikaci zemědělství, který vypracoval návrh, přihlédly ke všem nejmodernějším poznatkům světské vědy a techniky. Řízení výroby je plně automatizováno jak rovněž veškeré základní technologické postupy. Farma bude tedy moderní továrnou, řízenou z dispečinku hlavním technologem, který bude disponovat rádiovým spojením, telefony a televizí. Ekonomici vypočítali, že tato farma bude přinášet ročně 512 000 rublů čistého zisku a stavební náklady budou uhrazeny po pěti letech. Celý objekt má kromě chlévů řadu pomocných zařízení: mlékárnu, v níž bude probíhat pasterizace mlék a plnění do sáčků, výchovnu telat, garáže, dílny a administrativní budovu. Na farmě bude zaměstnáno pouze čtyřicet devět zaměstnanců.

JURIJ RJEPOV

PŠENICA

Na základe archeologických výskumov vedci zistili, že na Blízkom východe, v Iraku, pestovali pšenicu už asi pred 6500 rokmi, v Egypte pred 6000 rokmi a v západnej Európe pred 4000 až 5000 rokmi. Do Ameriky zaviezli pšenicu iba v 17. storočí.

Trvalo to dlho kým sa ľudia naučili mlieč pšenicu na múku a vyrábať z nej pečivo. Najprv človek jedol sladkasté zrno, potom piekol v popole placky a až oveľa neskôr začal piec chlieb.

Kilogram pšeničného pečiva obsahuje 2000 až 2200 kalorií avšak ražné pečivo iba 1800 kalorií. Pšeničné pečivo obsahuje tiež viac bielkovín a uhlíhydrátov. Nesmieme však zabúdať, že veľmi jasná múka nie je príliš bohatá na vitamíny preto aj pšeničné pečivo z tmavšej múky je rozhodne hodnotnejšie ako bielučké žemličky.

Z KALENDÁRA NA – SEPTEMBER – ZÁŘÍ

W tym miesiącu przygotowuje się paszę dla zwierząt na okres zimowy. Chodzi głównie o przygotowanie kiszonek. Zakiszać można wszystkie zielonki, w tym oczywiście również trawę ląkową, okopowe i inne pasze. Jeśli gospodarstwo nie dysponuje silosem, kiszonki można sporządzać w dołach ziemnych, lub w przyczepach na powierzchni ziemi. Koniecznie należy pamiętać, że kiszenie, to najlepsza metoda konserwowania pasz, zabezpieczająca najniższe straty i zarazem zapewniającą najlepszą karmę dla zwierząt.

Bydło w tym okresie powinno się znajdować w dobrej kondycji. Jeśli jednak krowy z braku paszy pochudły trzeba je lepiej żywić, żeby weszły w okres zimowy w dobrym stanie. Dobrze należy również karmić konie, które w okresie jesiennym mają najwięcej pracy. We wrześniu przeprowadza się stanówkę owiec.

Główne prace w polu to siew zbóż ozimych. Najpierw wysiewa się jęczmień ozimy, następnie żyto i pszenicę. Opóźnienie wysiewu zbóż, to błęd jezzcze często popełniany przez rolników, wpływający na zmniejszenie plonów.

Jesienia można też wapnować gleby. Jest to podstawowy warunek doprowadzenia pola do wysokości kultury i urodzajności.

Dalsze rozważania poświęcamy uprawie żyta.

Ze zbóż uprawianych w naszym kraju największym obszarem zajmuje żyto. Obsiewa się nim około 3700 tys. hektarów tj. prawie 25% gruntów ornych. Żyto daje niższe plony niż inne zboża. Słusznie jest więc dążenie do zastąpienia żyta – oczywiście tam gdzie jest to możliwe – pszenicą. Większość jednak naszych gleb, stanowią gleby słabe, na których udają się tylko niektóre rośliny uprawne, a wśród nich przede wszystkim żyto. Żyto stanowi ważną roślinę uprawną i będzie decydowało o ogólnych zbiorach zbóż.

Podstawowym problemem jest podniesienie pionu żyta. Jest to istotny warunek nie tylko zmniejszenia deficytu zbożowego w gospodarce ogólnej, ale również podniesienia dochodowości poszczególnych gospodarstw rolnych. Podniesienie wydajności umożliwia również rozszerzenie w każdym gospodarstwie hodowli trzody chlewnej. Żyto

zasiane jako poplon ozimy daje najwcześniejszą zielonkę, stanowiącą doskonałą paszę dla zwierząt.

Przy uprawie żyta i innych zbóż rolnicy pełniące różne błędy, co w konsekwencji uniemożliwia podnoszenie wydajności tych roślin. Postęp, jaki u nas nastąpił w kulturze rolnej, w znacznie szerszym stopniu objął rośliny przemysłowe niż zboża, a zwłaszcza żyto. W dziedzinie upowszechniania kultury uprawy żyta jest jeszcze wiele do zrobienia.

Dla żyta najodpowiedniejsza jest gleba raczej lżejsza. Nieodpowiednie są ciężkie gliny, ily oraz gleby sapowane i podmokłe.

Na glebach lekkich powinno się żyto umieszczać w dobrych stanowiskach. Najlepszym przedpolem są rośliny strączkowe i motylkowe. Stanowisko po ziemniakach jest odpowiednie tylko wtedy, gdy gleba nie jest zbyt rozpylona, a ziemniaki wykopane są przed połową wrześni.

W takich przypadkach żyto wysiewa się na zbrożowane ziemniaczysko. Na glebach bardzo lekkich, gdzie uprawa ziemniaków jest niepewna, stosuje się uprawę żyta dwa, a nawet trzy lata z rzędu. Trzeba wówczas co drugi rok zasilać lubin jako plon główny. Niezłym przedpolem dla żyta jest lubin z wsiewką saradeli, zaś słabym sam lubin.

Żyto wymaga dobrey uprawy. Pierwszym zabiegiem po zajściu przedpolu jest podorywką, którą należy wykonać szybko. Podorywkę należy po kilku dniach zabronować. Po skielkowaniu chwastów glebę bronujemy ponownie. Przed nastaniem polowy sierpnia wykonuje się orkę i pole pozostawia się w ostrej skibie. Uprawa roli powinna być wcześniejsza, aby ziemia mogła się dobrze odleżeć i osiąść. Osiadanie ziemi podczas wzrostu żyta może spowodować rozrywanie młodych korzonków i zamieranie kielków. Orka powinna być wykonana na 4–6 tygodni przed siewem. Okres odleżenia się zaoranej roli może być skrócony w zależności od opadów i rodzaju gleby. Im lżejsza gleba i więcej opadów, tym późniejsza może być orka. Na glebach lżejszych rola po 2 tygodniach jest już dobrze odleżana. Jeśli orka się opóźni,

treba rołę zważywać, co przyśpieszy osiadanie gleby. Zabiegi uprawowe nie mogą jednak doprowadzić do rozpylania gleby.

Bezpośrednio pod żyto nie daje się obornika, gdyż żyto często wtedy wylega i jest mniej odporne na rdzę.

Najczęściej sieje się żyto w drugim lub trzecim roku po oborniku.

Dla uzyskania wysokich plonów niezbędne jest nawożenie obfitymi dawkami nawozów mineralnych. Przeciętne dawki fosforu powinny wynosić od 60 do 80 kg a potasu 50 do 90 kg/ha. Azotu pod odmiany nie intensywne daje się do 60 kg, a pod odmiany intensywne może do 90–110 kg/ha. Nawozy fosforowe i potasowe wysiewa się jesienią przed siewem żyta, gdyż muszą być dokładnie wymieszane z glebą. Na słabych glebach piaskowatych, jesienią wysiewa się również część nawozów azotowych. Na glebach lepszych lub w lepszych stanowiskach nawozy azotowe wysiewa się w całości wiosną. Jedną część wysiewa się na wiosnę, tuż przed ruszeniem wegetacji, a drugą w okresie od strzelania w zdźbło do początku kłoszenia się. Wiosenne sałterwanie żyta nie należy opóźniać. Niedostateczne nawożenie oraz nieracjonalne stosowanie nawozów, to błędy często popełniane przez rolników, a powodujące wydajność żyta.

Nie należy opóźniać siewu żyta, bowiem ujemnie odbija się to na plonach. Zboża ozime, wysiewane zbyt późno nie zdążają się rozkrzwić przed zimą i łatwo wymarzają.

Żyto źle znosi siew głęboki, toteż nasiona wysiewamy nie głębiej niż 2–3 cm.

Na 1 ha wysiewa się na ogół 160–180 kg nasiennego. Nasiona przed wysiewem powinny być zaprawione przeciwko chorobom. Zaprawianie ziarna chroni od pewnego stopnia również przed pleśnią śniegową. Dobre wyniki daje wysianie z żywem wykiem ozimym. Wiosną można wysiewać w żyto saradelę lub lubin.

Siew przeprowadza się — siewnikiem w rzędy co 10–12 cm. Trudno obecnie nawet wyobrazić sobie siew z płachty.

S. D.

PSYCHOLOGIA A TELEFÓN

„Ženy, ktoré veľa telefonujú, sa menej trápi a znevívajú,” tvrdí švédsky psychológ Lars Wirkström. Psychológ prišiel k tomuto záveru, analyzujúc rôzne telefónne účty. Zistil, že účty veselých a spokojných žien sú oveľa vyššie než tých, ktoré sú večne nervózne.

Doktor Wirkström usudzuje, že dlhé a časté telefonické rozhovory s mnohými priateľkami sú pre ženy akýmsi „zdravotným ventilom“. Keď sa cez telefón postažujú zo svojich celodenných starostí a trampôt, ľahšie si zachovávajú pokojnú myseľ než tie, ktoré ich prežívajú mlčky.

NEŽ PŮJDETE NA PLÁŽ

... dobре si prohlédnete své nohy a v případě potřeby provedte několik zákroků.

— Tvrdou a zrhoňatou kůži odstraníme namydleným pumexem a kartáčkem.

— Chloupy odstraníme depilujícím krémem nebo holicím strojkem.

— Večer po umyti provádime masáž nohou od prstů přes nárty a lýtká až ke kolenu. Masáž musí být provedena jemně, ruce dobré nakrémujeme mastným krémem.

— Během dovolené využijeme každé příležitosti k chodení boso po pláži nebo měkké trávě. Je to pro nohy výborný odpočinek a gymnastika.

KONE HOVORIA

K takému záveru dospěl na stránkach časopisu Horse world (svet koňa), známy britsky hippolog, G. Blake. „Počas mojich dvadsať rokov trvajúcich výskumov — píše Blake — sa mi podarilo zistiť 100 konských signálov a zvukov, pomocou ktorých sa kone dorozumievajú.“

Autor článku vyzýva všetkých odborníkov, aby začali výskumy, ktorých výsledkom by bolo dešifrovanie „konskej reči“.

MŇAUKAJÚCA KVOČKA

V istej vratislavskej rodine už 12 rokov žije mačka — píše Wieczór Wrocławia.

— Naposledy mačka osmutneala a nehýbala sa z košíka, všetci sa domnievali, že onemocnela. Ale domácí boli riadne prekvapení, keď jeden deň začuli v košíku niečo pištať a potom zistili, že sú tam kurence. Vysvetlo, že mačka vysedela vajíčka zabudnuté v košíku.

Casto sa nás čitateľky pýtajú, ako ušiť šaty? Na túto otázku vlastne neexistuje jedna odpoveď. Predovšetkým rozhoduje z akej látky majú byť šaty, pre akú príležitosť, no a samozrejme dôležitá je aj postava budúcej majiteľky.

Avšak vynasnažíme sa predsa niečo poradiť a odpovieme vám na otázku ako ušiť šaty z krempelinu alebo jerseyu? Sú to veľmi populárne a praktické látky. Na trhu máme kremlin rôznych druhov (najmä z dovozu) tak hladký, ako aj vzorkovaný. V obchodoch dostaneme jersey napodobujúci vlnu a hodvábny, tlačený v originálne vzorky (dovoz z Indie), po ktorom je veľký dopyt.

Šaty z týchto látek by mali byť skôr hladké, nemali by sme ich pokaziť nadmerným množstvom záhybov, naberaní, gombičiek atď. Napríklad tak pekné, ako modely, ktoré sú na snímkach vedľa. Keď už niečo chceme urobiť, istou nahradou môžu byť rôzne strihy a štepovanie, ktoré na hladkej látke je výrazné a samo osebe je už vystačujú-

cou ozdobou. Na štepovanie môžeme použiť nite kontrastnej farby.

Z tenkého vzorkovaného kremlínu alebo hodvábneho jerseyu bude efektný tak ľahký kostým, ako aj šaty, nohavice a blúzka.

Na šatách ušitých z týchto látek, ale z mäkkých, ktoré sa pekne ukladajú (týka sa to najmä jerseyu) si môžeme tiež dovoliť väčšiu voľnosť strihu, napríklad záhyby na sukňach, našité vrecáka, manžety na nohaviciach, viazačku a dokonca veľké, zahrotené goliere — samozrejme je tu jedna podmienka, že nám to dovoľuje postava a proporce.

Nezabúdajme však, že letné šaty zo syntetických látok by mali byť maximálne vzdušné, to znamená s výstrihmi a bez rukávov. Všetky naše modely, ktoré vedľa uverejňujeme boli zvlášť vybrané pre spomenuté látky, lebo ako vieme, strih šiat mal by závisieť od druhu látky.

na slnečné

LIGA VO VATIKÁNE

Futbalovej horúčke sa nevyhol ani Vatikán. Najmenší štát na svete od nedávna má vlastnú futbalovú ligu, v ktorej hra sedem mužstiev. Na čele sa nachádza mužstvo denníka Osservatore Romano, na konci mužstvá strážnikov baziliky sv. Petra a tlačiarne Poliglotta. Ako píše západonemecká Neue Rhein Zeitung, každé mužstvo má svojich fanúškov, dokonca medzi najvyššími vatikánskymi hodnostármami.

NEMOCNICA S FUJAROU

Hrajte na fujare rano, cez deň a večer — radia svojim pacientom, ktorí trpia astmou známi lekári v hlavnom meste Siamu, Bangkoku. Tento neobvyklý spôsob liečenia dal kladné výsledky u párstva nemocných, ktorým nepomáhalo normálne liečenie. — Všimli sme si, — konstatujú lekári, — že medzi nemocnými na astmu nemáme ani jediného pastiera. Presvedčili sme sa, že stála hra na fujare má neobvykle dobrý vplyv na rytmus dýchania.

TAJOMNÝ TELEGRAM

Štátny departman vo Washingtone dostal telegram od

amerického veľvyslanectva z jedného afrického štátu, na ktorom bola poznámka „prísné tajné, dôverné“. Text znel: Po uši sme zahrabani vo vešiakoch. Prosíme pomoc v tejto veci. Telegram vzbudil skutočný poplach medzi úradníkmi Štátneho departmanu. Dokonca predpokladali, že veľvyslanectvo im posielá šírovanú, tragicú správu. Konečne sa vec vysvetnila. Americkí diplomati objednali 300 vešiakov pre svoju šatňu. Následkom omylu jedného úradníka im poslali 300 de-bien, v každej bolo 500 kusov vešiakov. Keď počet vešiakov prekročil 30 000 veľvyslanectvo poslalo tento zúfalý telegram.

ALE KRAVY!

V reštaurácii Astoria v Lubline zákazník z cudziny si objednal pohár mlieka. Časník mu priniesol koktail. Hosť ochutnal a konštatoval: — Ale vy tu máte kravy!

z domáceho hrnca....

Zhrdzavené kľúče, ktoré sa tažko otáčajú v zámke, stačia na chvíľu ponoriť do terpentínu a dôkladne vyčistiť.

★

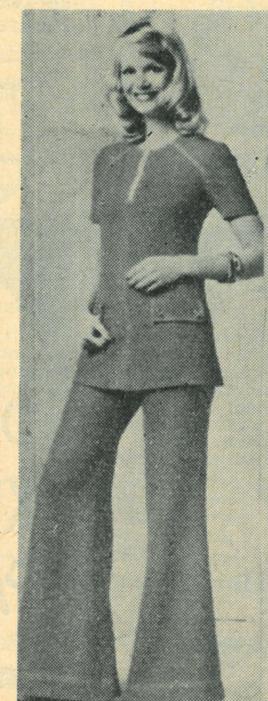
Linoleum by sme nemali pastovať, lebo stmatie a ostanú na ňom škvry. Najlepšie je, keď ho pretrieme handričkou namočenou do petroleja.

★

Malý klinček ľahko zatlčíme do steny, keď ho upevníme medzi zubmi hrebeňa.

let

PRÁZDNINY

SÚ TU

Pre všetky deti skončil zasa jeden školský rok. Vieme aká dôležitá je výchova mládeže pre budúcnosť našej vlasti. Ved tí, ktorí dnes chodia do školy v budúcnosti budú pracovať na všetkých postoch a od ich práce bude závisieť nás zajtrajšok.

Hoci dnes deti ešte nemôžu mať všetko, čo by si želali, predsa keď prirovnáme dnešné časy s časmi, v ktorých žili hrdinovia Čenkovej deti alebo Janka muzikanta pochopíme, aký je tu obrovský rozdiel, o kolko lepšie podmienky majú deti dnes. Mame ešte nedostatky, ale sme presvedčení, že keď všetci budeme dobre pracovať a učiť sa, v budú-

nosti vyriešime všetky problémy.

Dnes rozprávame s absolventkami školy so slovenským vyučovacím jazykom v Kremniciach, ktorým riaditeľ tejto školy kr. Ján Krišák práve odovzdal vysvedčenia.

FJP: Je to dobrý pocit skončiť základnú školu? Ste spokojné s vysvedčením?

A. Krištofková: Je to neobvykly pocit. Ved pred niekolkými dňami to bola iba veľká túžba a dnes skutočnosť. Keď sa teraz lúčime so školou, súzy sa nám tisnú do očí.

Aj keď vysvedčenie nie je celkom také ako som čakala, predsa som úspešne skončila a chcem sa učiť ďalej.

FJP: Základná škola je už za vami, čo ďalej?

J. Surmová: Tak ako moja kamarátka, aj ja chcem po-

kračovať vo vzdelávaní na strednej všeobecnovzdelávacej škole. Dospať som nemala väčšie tažkosti, teraz to budú s dochádzaním do školy.

FJP: Vraj ako žiaci základnej školy pomáhali ste pri výstavbe Kultúrneho domu?

M. Sloviková: Tento rok bol posledný na našej škole a preto aj my, žiaci, sme chceli urobiť niečo pre obec. Niekoľkokrát sme pomáhali na stavbe, nosili sme tehly na stavenisko. Okrem toho sme sa zúčastnili poriadkových prác v obci, čistili sme cesty a skrášlovali párčiky.

FJP: Čo plánujete cez prázdniny?

J. Surmová: Budem pomáhať rodičom.

A. Krištofková: Moje túžby sa splnili. Spolu s kamarátkou idem na trojtýždňový

zájazd na Slovensko organizovaný našou Spoločnosťou.

FJP: Viem, že čitate Život, čo by ste povedali na jeho adresu?

M. Bizubová: Netreplivo čakáme každé číslo. Zaujíma nás, čo sa píše o Kremniciach a iných krajských obciach, ale najmä radi čítame stránku pre mládež. Radi by sme na nej videli viac kvízov, krížovky a pod. Bolo by dobré, keby sme si mohli v každom čísle prečítať úryvky zo svetovej literatúry. Keďže radi spievame, chceli by sme mať v Živote aj texty pesničiek s nótami.

FJP: Ďakujeme za rozhovor. Podľa nás, krajania by boli radi, keby Život bol dvojtýždenníkom, v ktorom by bolo „všetko“.

Spracovali: F. a J. Paciga

Kr. Ján Krišák, riaditeľ školy odovzdáva vysvedčenie
Snímka: F. a J. Paciga

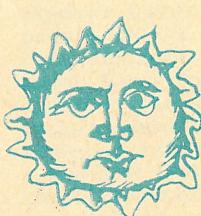
svieti
pre všetkých

Czesław Janczarski

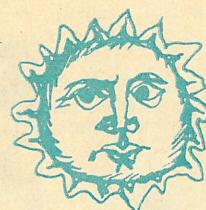
Slnko svieti pre všetkých,
pre veľkých i malých,
pre tmavých i pehavých,
pre čiernych i bielych.

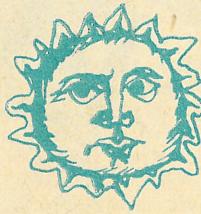
Zhrieva zbožie na poli,
rieku, čo v diaľ plynne,
čmeláka, čo sedáva
v hustej ďateline.

Slnko všetkých zohrieva:
na piesočku Hanku,
na balkóne mačičku,
v lese peknú lanku.

Pre motýle, pre kvety,
pre slávky, vrabce,
pre slimáky, pre ryby,
svieti, čo len vládze.

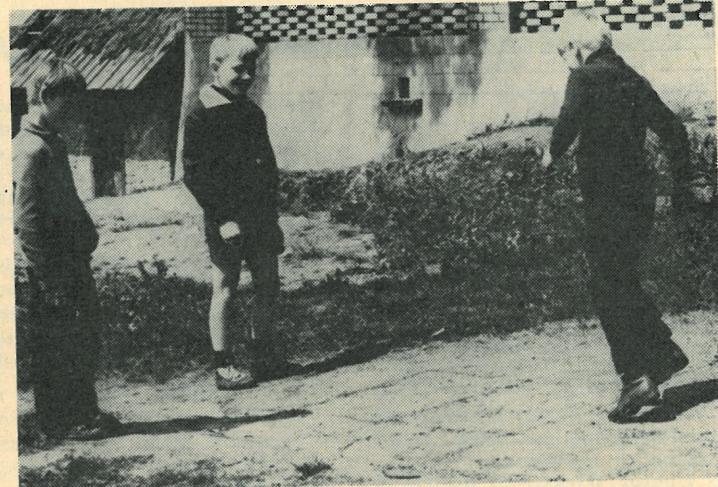

Slnko tieňa zaháňa,
svieti, hreje rúče.
Aké jasné, teplučké
sú vždy jeho lúče!

Preložil J. Minárik

na Š P I Š I

na O R A V E

TAKTO SA HRAJÚ

Poznate ešte iné detské a mládežnícke hry a zábavy?
Napište nám.

Snímka: M. Kaškiewicz

→ Dve prázdninové úlohy

CONTEMNUNT SPINAS,
CUM CECIDERE ROSAE.

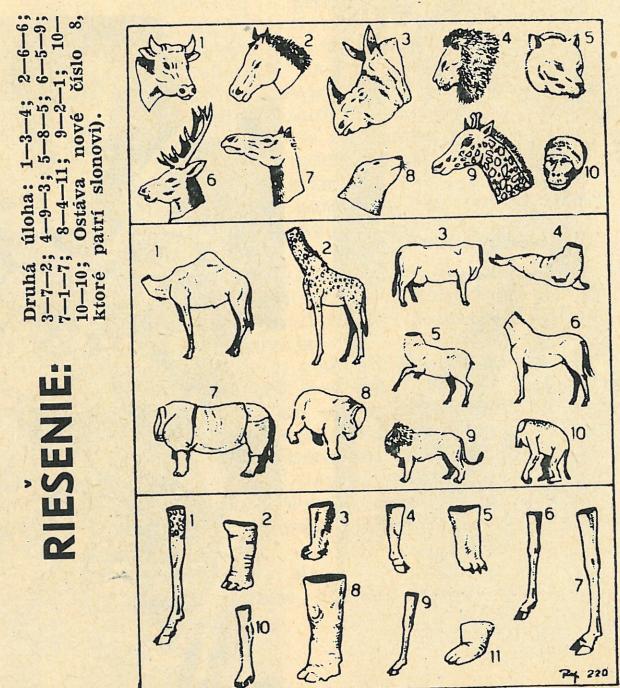
Co znamenajú tieto latinské slová, ktoré k nám zaznievajú až z úsvitu európskej vzdelenosti sa dozvieš bez toho, aby si vedel po latinsky. Ako? Keď sa ti podarí dať štyri kamene s nápisom do správneho poradia. Potom ľahko prečítaš po vodorovných riadkoch ukrytý preklad latinského citátu.

PRVÁ

DA KEĎ PAD
PO TŘN ŽE
SA RU LI.
HŘ MI, O

DRUHÁ

Na troch obrázkoch sú hlavy, trupy a nohy niektorých zvierat. Ku každej časti je pripojené číslo. Zostavte hlavy, trupy a nohy tak, aby zodpovedali príslušnému zvierasťu. Upozorňujeme, že na obrázku je o jednu končatinu viac.

RIESENIE:

Druhá úloha: 1-3-4; 2-6-6;
3-7-2; 4-9-3; 5-8-5; 6-7-1;
7-1-7; 8-4-11; 9-2-1; 10-
10-10; Ostatva nové číslo 8.
Ktoré patrí slonovi?

rady · poradňa · rady · poradňa · rady

GRUŽLICA BYDLA

Gružlicę wywołuje zarażenie gružlicy tzw. typ bydlęcy. Pratek gružlicy jest bardzo odporny bo w plwocinie utrzymuje się przez pół roku, a w nawiązaniu siedem miesięcy a w ziemi do roku lub nawet dłużej. Jednak już wysoka temperatura zabija go szybko, wystarczy ogrzewanie przez 10 minut przy 70°C. Ze środków odkażających najskuteczniejsze są: soda żrąca, wapno chlorowane. Na zarazek gružlicy najwrażliwsze jest

młode bydło. Zakażenie gružlicą następuje najczęściej z powietrza a więc przez pył oraz ślinę kaszącą udój mleka. Sierść jest nastroszona i matowa. Pojawia się duszność i kaszel, na poczatku suchy, a potem wilgotny i z wykrztusiną. Przednie nogi zwierząt są szeroko rozstawione, głowa opuszczona prawie wcale nie kładą się. Szybki ruch, picie zimnej wody wywołują gwałtowny kaszel. Gružlica wymienia przebiega jako choroba umiejscowiona, dotycząca jednej lub obu éwiatków tylnych. Ćwiartka jest powiększona, a przy obmacywaniu można stwierdzić twardze ogniska. Stwierdzenie gružlicy może nastąpić na podstawie badań plwociny lub mleka. Celem wczesnego rozpoznania choroby przeprowadza się przewlekły i połączony z

gorączką występującą wieczorem. Zwierzęta stopniowo chudną, szybko zmniejszając udój mleka. Sierść jest nastroszona i matowa. Pojawia się duszność i kaszel, na poczatku suchy, a potem wilgotny i z wykrztusiną. Przednie nogi zwierząt są szeroko rozstawione, głowa opuszczona prawie wcale nie kładą się. Szybki ruch, picie zimnej wody wywołują gwałtowny kaszel. Gružlica wymienia przebiega jako choroba umiejscowiona, dotycząca jednej lub obu éwiatków tylnych. Ćwiartka jest powiększona, a przy obmacywaniu można stwierdzić twardze ogniska. Stwierdzenie gružlicy może nastąpić na podstawie badań plwociny lub mleka. Celem wczesnego rozpoznania choroby przeprowadza się przewlekły i połączony z

się tzw. próby uczulenio-wie przez wstrzyknięcie tuberkulinu do oczu lub skórki. Wystąpienie w miejscu wstrzyknięcia, twardego bolesnego i gorącego obrzmienia uważa się za odczyn dodatni, czyli że mamy do czynienia z krową zakażoną. Zwierzęta małowartościowe zakażone gružlicą kierują się na ubój. W gospodarstwie natomiast należy przeprowadzić odkażanie przy pomocy sody kaustycznej, lub wapna chlorowanego. Zakażone pastwiska i stojące wody mogą być wykorzystywane dla zdrowego bydła dopiero po upływie roku. Dorastającą młodzież poddaje się próbom tuberkulinacji z przerwami 20–30 dni.

H. MĄCZKA

UBEZPIECZENIE CZŁONKÓW OSP OD NASTĘPTSTW NIESZCZEŚLIWYCH WYPADKÓW

Członkowie ochotniczych straży pożarnych są ubezpieczeni w Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń od nieszczęśliwych wypadków, którym ulegną w czasie pełnienia służby strażackiej oraz w drodze z miejsca zamieszkania do i w drodze powrotnej do domu. Ubezpieczenie obejmuje także wypadki podczas udzielania przez członka OSP poza służbą, z własnej inicjatywy, pomocy w czasie pożarów, innych klęsk żywiołowych (np. powodzi) oraz katastrof.

Jeśli chodzi o uczestników szkolenia pożarniczego ubezpieczenie obejmuje wypadki powstałe w czasie przebywania w szkole pożarniczej lub na kursie pożarniczym względnie na ćwiczeniach alarmowo-bojowych oraz w drodze z miejscowości zamieszkania na szkolenie i w drodze powrotnej.

Ubezpieczeniem PZU są objęci członkowie OSP w czasie delegacji służbowych w sprawach pożarniczych od wyjazdu do chwili powrotu do domu.

W razie nieszczęśliwego wypadku w wymienionych wyżej działańach i okresach członkowi OSP przysługuje odszkodowanie pieniężne i świadczenia lecznicze.

Jeżeli członek OSP jest jednocześnie pracownikiem zakładu pracy (tzn. jest ubezpieczony) nieszczęśliwy wypadek w związku ze służbą strażacką jest traktowany jako wypadek przy pracy i członek taki

otrzymuje odszkodowanie w formie świadczeń i posiada uprawnienia określone w ustawie z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujące w razie wypadku przy pracy tj. prawo do renty inwalidzkiej jednorazowego odszkodowania, bezpłatnego lecznictwa itd.

Natomiast niezależnie od powyższego odszkodowania z Państwowego Zakładu Ubezpieczeń dla członków OSP wypłaca ten zakład według następujących zasad:

1) przy trwałym inwalidzcie, wynoszącym mniej niż 40% utraty zdrowia jednorazowe odszkodowanie wynosi 500 zł za każdy procent ustalonego inwalidzta; np. jeśli inwalidzcie wynosi 30% odszkodowanie wynosi $30 \times 50 = 15.000$ zł.

2) przy trwałym inwalidzcie wynoszącym 40% lub więcej PZU wypłaca dożywotnią rentę, płatną

w ratach kwartalnych, której wysokość wynosi: — dla członków OSP, zatrudnionych w zakładach pracy po 15 zł za każdy procent inwalidzta; np. przy 70% inwalidzcie renta wyniesie $70 \times 15 = 1050$ zł.

— dla członków OSP, nie zatrudnionych w zakładach pracy którym nie przysługuje renta z ubezpieczenia społecznego — po 50 zł za każdy procent inwalidzta; np. przy 70% inwalidzcie renta wyniesie $70 \times 50 = 3.500$ zł.

Chociaż władze państwe zapewniają odszkodowanie i świadczenia członkom OSP w razie nieszczęśliwych wypadków, ambicja każdego z członków straży powinna być uzyskanie takich umiejętności strażackich i sprawności fizycznej by nie dopuszczać do nieszczęśliwych wypadków. L.S.

KRÉMOVÁ POLIEVKA Z MRKVY

Rozpočet: 20 g masla, 350 g mrkv, 40 g hladkej mýky, 2 dl mlieka, voda, soľ.

Očistenú, pokrájanú mrkvu oprážime na masle, zaprášime mýkou, posolíme, podlejeme vodom a povaríme. Pretrime cez sito a nakoniec prilejeme mlieko.

GRATINOVANÝ KARFIOL

Rozpočet: 40 g karfiolu, 30 g masla, 30 g krupicovej mýky, 1½ dl mlieka, 1 vajce, 40 g syra, voda, soľ.

Karfiol uvarený v osolené vode urovnáme na vy-

mastenú a strúhankou vyšpaný nákypovú formu. Z masla a mýky pripravíme bledú záprážku, zalejeme ju mliekom a povaríme na kašu. Do vychladnutej kaše zamiešame šlátok a tuhý sneh, polejeme ňou karfiol, povrch posypeme postrúhaným syrom a zapečieme. Podávame ho vo forme.

PLNENÉ RAJČIÁKY

Rozpočet: 4 väčšie rajčiaky, 100 g teľacieho pečeného mäsa, 20 g cibule, 20 g masla, 20 g krupicovej mýky, 1 dl mlieka, soľ, čierne korenie, citrónová šťava, zelený petržlen.

Z masla a krupicovej mýky pripravíme bledú záprážku, pridáme postrúhanú cibuľu a nadrobno posekaný zelený papriku, rajčiaky, postrúhaný mrkvu, na tvrdô uvarené, posekané vajce, soľ, horčicu a čierne korenie. Všetko dobre premiešame.

RÍBEZEOVÝ KOKTAIL

Rozpočet: 300 g ríbezí, 100 g práškového cukru,

½ bielka, 4 dl mlieka, 80 g ťahu alebo dve lyžice dobre studenej vody.

Ribeze umyjeme, obejmeme a pretláčime cez sitko. Ťahu dámme do väčšej nádoby s cukrom a bielkom a řiaháme kým nevznikne pena (samozejme najlepšie bude ak môžeme řihať v elektrickom řihači). Potom za stáleho řihaťa prilievame vychladnuté prevarené mlieko, potičený ťad a spolu ešte vychladíme. L.S.

BRUŠKOVÝ KOMPÓT

Rozpočet: 1 kg hrušiek, 80 g cukru, kúsok celej škorice, 3 klinčeky, 3 dl vody.

Vodu s cukrom, škoricou a klinčekami dáme variť. Do vriacej vody pridáme umyte hrušky pokrájané na štvrtiny a zbavené jaderne. Povaríme ich, aby boli mäkké, prikryjeme a necháme vychladnúť.

snár

VERITE SNOM? NIE? ANI MY NEVERIME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADA ZA PREDSUDOK NASICH BABIČIEK. KOŃCNE, VED JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TEDA, KED SA VÁM SNIVA:

*
 Papagaj — zlí ľudia sú proti tebe
 — počut ho kričať — utripiš škodu
 — počut hovoriť — klebetia o tebe
 — kŕmit — oženíš sa so zhovorčivou osobou
 (výdáš sa)
 Pastier so stádom dobytka — pokojný rodinný život
 — s chudobným stádom — prírastok v rodine
 Piatok — potěšenie, rozkoš
 Pečatný vosk — si priliš uzavretý
 — narábait s ním — máš tajnosti
 Peňaženka prázdná — máš vyhliadky na deň
 — plná — ujde ti dedičstvo
 Pit z pohára — prezradiš nejaké tajomstvo
 — z pecknej nádoby — spadne ti kameň zo srdca
 — zo striebra alebo zlata — štastie v podnikaní
 Plamene — dostaneš veľa peňaží
 Plachta na lodi — ďaleká cesta
 Pláž — očakávaj radost
 Pohľadnicu dostat — myslí na teba
 — piš — zavrhnies neplodné plány
 Pochodovať — pomála, ale iste dojdeš do cieľa
 Pokladnička — tvor blahobyt stúpne
 Poprava sám ju vykonat — prekonaš svojich nepriateľov
 — byt popravený — strach a skľúčenosť
 — vidieť — hrózi ti skáza
 Pustovníka vidieť — nie si praktický človek
 — byt ním — tiché šťastie.

NEUMÍTE SI PORADIT S RŮZNÝMI POTÍZEMI A ROZČILUJICÍMI VÁS ZALEŽITOSTMI? NAPIŠTE NÁM NA ADRESU: REDAKCE „ZIVOT“ 00-372 WARSAWA, UL. FOKSAL 13. ODPOVÍME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH NAŠEHO ČASOPISU A V DOPISECH.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redagują:
 ADAM CHALUPEC — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz.,
 oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie: František Bednářík (Nowa Biala), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Mirona Čížková (Zelów), Józef Gribáč (Podwilk), Józef Griglak (Niepolomice), Vladimír Hess (Lublin), Bronisław Knapčík (Mikolów), Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Ján Králik (Krempečky), Waclaw Luščinský (Zelów), Lýdia Mšalová (Zubrzyca Górska), Lýdie Mundilová (Kuców), Ignác Nižník (Myślenice), František Svetiák (Lipnica Mała), Jan Svintek (Piekielnik), Ján Spernoga (Warszawa), Ružena Urbanová (Gęsinec), Zofia Vasielková (Lapsze Niżne), Andrej Vojsas (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska. Tłumaczenia na jęz. słowecki — Elżbieta Stojawska. Weryfikacja stylistyczna tekstuów słowackich — Ján Kacvínsky. Korekta jęz. słowackiego — Ján Spernoga. Red. techn. — Krystyna Tomczyk. Oprac. graf. — Krzysztof Lewandowski. „Zivot“ ukazuje się około 15 każdego miesiąca.

Nadsyłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „Współczesne“ RSW „Prasa — Książka — Ruch“, 00-480 Warszawa, ul. Wileńska 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksal 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.
 Cena prenumeraty krajowej: rocznie — 12 zł; półrocznie — 6 zł; kwartalnie — 3 zł. Prenumeraty przyjmowane są do dnia 10 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty. Prenumeraty przyjmowane są do dnia 10 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty. Wszystkie instytucje państewskie i społeczne w miastach, zamawiają prenumeraty wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur RSW „Prasa — Książka — Ruch“. Pozostałe — mające siedzibę na wsi lub w innych miejscowościach, w których nie ma Oddziałów i Delegatur — zamawiają prenumeraty za pośrednictwem Urzędów Pocztowych.

Prenumeratę na zagranicę przyjmuje: RSW „Prasa — Książka — Ruch“, Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych, ul. Wronia 23, 00-340 Warszawa. Konto Nr 1-6-10024. Cena prenumeraty dla zagranicy jest wyższa od prenumeraty krajowej o 40%.

Oddano do sklepu 11 VII 1973 r. Numer zamknięto 26 VII 1973 r. Druk Prasowy Zakłady Graficzne RSW „Prasa — Książka — Ruch“, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 1092. N. 3840. R-85. Nr indeksu 38601.

KALENDÁŘ 1973

AUGUST—SRPEN

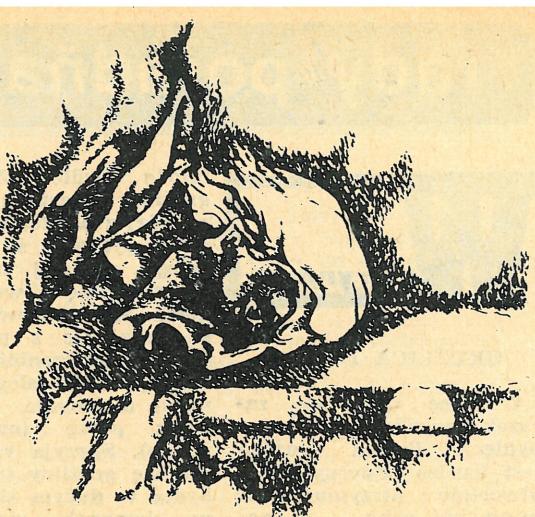
1. STREDA	16. STVRTOOK
2. STVRTOOK	17. SOBOTA
3. PIATOK	18. NEDEĽA
4. SOBOTA	19. PONDELOK
5. NEDEĽA	20. STREDA
6. PONDELOK	21. PIATOK
7. UTOROK	22. SOBOTA
8. STREDA	23. NEDEĽA
9. PIATOK	24. PONDELOK
10. PIATOK	25. STREDA
11. SOBOTA	26. PIATOK
12. NEDEĽA	27. SOBOTA
13. PONDELOK	28. NEDEĽA
14. UTOROK	29. STREDA
15. STREDA	30. PIATOK

1. augusta vých. sl. 3.56 záp. sl. 19.27
 15. augusta vých. m. 7.33 záp. m. 20.06
 vých. sl. 4.18 záp. sl. 19.01
 vých. m. 19.01 záp. m. 5.54

SEPTEMBER—ZÁŘÍ

1. SOBOTA	8. SOBOTA
2. NEDEĽA	9. NEDEĽA
3. PONDELOK	10. PONDELOK
4. UTOROK	11. UTOROK
5. STREDA	12. STREDA
6. STVRTOOK	13. STVRTOOK
7. PIATOK	14. PIATOK
8. SOBOTA	15. SOBOTA

Mária
 Peter
 Lukáš
 Prot
 Filip
 Cyrián
 Nikodem

BLAŽNIVÁ

FRANTISEK KARAS

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ
POVSTANIE PATRÍ K NAJ-
SLOVENSKÝM KAPITOLAM

ODKAZ BUDE VŽDY AK-
TUALNY A AJ BUDUCE

GENERÁCIE SLOVENSKÉHO
NÁRODA SA BUDÚ K NEMU
VŽDY VRACAT, NIE DIV, ŽE
ZOBRAZENIE POVSTANIA A
JEHO AKTÉROV SI VYDO-
BYLO PEVNÉ MIESTO V

SLOVENSKÉJ LITERATúRE.

AZDA NAJČENNEJŠÍMI DIE-
LAMI S POVSTALECKOU TE-
MAIKOU SÚ SPOMIENKO-
VÉ PRÁCE, V KTORÝCH OPI-
SUJÚ SVOJE ZAŽITKY PRI-
MI ÚČASTNÍCI TIEJTO MIMO-
RIADNEJ UDALOSTI. JED-
NOU Z TAKÝCH KNIH SU
AJ FRAGMENTY Z ROZ-
STRIELENÉHO ZÁPISNÍKA
OD FRANTIŠKA KARASA,
KTORÚ VYDALO VYDAVA-
TEĽSTVO OBZOR V BRATIS-
LAVE.

Pralo bol u nás od polovice no-
vembra 1944. Rozhodol sa zájsť si
domov, býval kdesi pri Topoľčan-
och. V noči narazil na našu sku-
pinu. Zostal už s nami.

Bol to veselý vtipkar strednej za-
valitej postavy, gaštanových vlasov,
s hranatou tvárou a s lásku sa usme-
vaucími hniedými očami.

Každý si ho obrúbil pre jeho ve-
selú povahu.

Paľo slúžil ako delostrelec. Rád
rozprával o tom, ako chcel ujsť ešte

s dronou kamarátmi (v Ovruci na
Ukrajine) k partizánom a ako ho
chytili.

— Ale to ní, — pokračoval v po-
malej fahavej reči diaľkom od To-
polčian. — To viete, keď sa nám
nenaskytla tá priležitosť v Rusku,
tak prišla počas povstania. Teraz to
môžem fricom vrátiť. A tak som
bez dlhého rozmýšľania išiel do

Potom pokračoval o všetkých
podrobnostach, prepletajúc a ko-
reniac ich vtipom, až sa dostal na
Ostrô.

— Viete, tam sme spravili obran-
ní lišiu: Ružomberok — Liptovská
Osada — Sidorovo — Biele Podok-
a kôta 1062 — ľupčianska dolina.

— Kôta 1062 — to bolo Ostrô.
tam som bol aj ja, tam sme mali
jednu batériu kanónov. Druhá bola

na Sidorove.

Odtiaľ sme bezpečne ovládali
hradskú a železnicu v údoli Vánu.

Raz sa pýta veliteľ batérie:
— Tak čo, chlapci, — prerazia
„švábi“ cez našu obranu?

Každý hovoril, že nie, že to
udržíme, ale ja som povedal — že
to prerazia. Všetci sa na mňa poz-
reli.

Pravdaže, prerazia, ale len preto,
aby som ich napichol na svoj bo-
dák, keď sa nedá strieľať, ale da-
lej ani krok! Tomu sme sa všetci
zasmiali, aj veliteľ batérie. — Psina
musí byť, no nie?

Potom vytiahol notes a začal po-
čítať.

— Prvý, väčší útok na nás za-
čal 15. septembra. Rozsekali sme ich.

— Od 20. septembra do 23. októ-
bra podnikli na nás trinásť útokov.

Vždy sme ich odrazili. Asi v polo-
viči októbra posilili cesákov spe-
ciálne horskými pešiakmi. Mäčili

paňok a kôtku". Gule ich prerazili.

— Kamaráti, nemá volakto z vás
na neho striekali.

— Ak sa ozval Nemec, strieľalo sa
naň až do ucha.

Niekorkí povytriasali vrecká, ba
našiel sa i špák.

Zakrúnil si cigaretu do papierika,
ktorým nás tzv. slovenská vláda
vyzývala, aby sme sa stiahli z hór
domov. Tiso osobne siuboval kaž-
dému partizánovi a vojakovi, ktorý
sa zúčastnil povstania, milost. S ta-
kou cedurkou sa mal každý hľať
na najbližej žandárskej stanici,
notársive alebo u Nemcov.

Teraz sa nam zisť. Mali sme si
do čoho ukriť, keď nie tabaku,
tak aspoň lisťe.

Pripáli si zakrútenú cigaretu, od-
kašia a vyplul prach, ktorý mu
vlievol pri fahu do úst. Dym mu
podráždi oko. Vytrel si slzy.

Keď vychutnal chut cigarety z
páchnutého vŕinkho drachového ta-
baku a drevenatého papiera, znova
sa rozhladal a pokračoval v reči:

— Už niekoľko dní a nocí prísalo
takmer bez prestania. Boli sme

mokri ako myši...

Nasadil si čiapku na hlavu. Od-

níčal sa na párik sekund, zasa sa po
všetkých rozhladal, potiahol z ci-
garety, poposadil kúskik dalej, aby
sa mu lepšie sedelo, zmenil tón

halasu vo vzdajosti a pokračoval:

Mina za minou, granát za graná-
tom vybuchovali veda nás. „Aby
nas hrom pobil, ťašti mierní“

Rozkaz znel: stiahnut sa z ostre-
rovaneho priestoru. Stiahli sme sa
dovesto metrov dozadu. Dopredu
odíšli pozorovateľia a zosilnená
stráž.

Parba prestala len vtedy, keď
bola tŕpna tma. Nastúpili sme na-
späť do pôvodného postavenia.

Ešte sme neboli celkom na mieste,
keď esesáci a horská pechota za-
točili.

Opäť streľba, svetelné rakety.
Rozpítal sa boj zblízka.

Záblesky výstrelov nás oslep-
ovali...

Čiaru boja sme rozoznávali len
podľa nemetských a našich zbrani.

Línia sa trhala a zamotávala.

Tma bola taká, že nebolo vidno
ani na takú vzdialenosť, čo by si
dal fricovi po papuli.

Padal hustý drobný, studený
dážď.

Nenci vykrikovali svoje povely
do tmy.

Fašisti zaútočili a prerazili medzi
nás. Ich povely zneli pred nami,

za nami, vpravo i vľavo.

Úplne sme sa pomiešali v lese.

My sme ale ostali ticho, lebo keď
na neho striekali.

Ak sa ozval Nemec, strieľalo sa

Zatíčli aj Nemci.

Prestalo sa strieľať.

Haluzie praskalo pod nohami...

Každú chvíľu z niektoréj strany
zaznelo: „Hände hoch!“ alebo
aj „oni“.

Kto si do mňa narazil, vtrhol mi
paňok z ruky a ticho, napäťom
kášia a vyplul prach, ktorý mu
vlievol pri fahu do úst. Dym mu
podráždi oko. Vytrel si slzy.

— „Ruky hore!“

Boli sme v peknej motanici, ale
so mnou stane, keď som začul
klepnutie ūdružu pázhou pušky na
priebu. Fric, ktorý ma zajal —

spadol.

Zasa ma niekoľko zajal. Vedia ma
za ruku. Skzoj sa na korení — už
som mu aj vydrapil automat. Ja

prilby, potom plynové masky. Ne-

strelalo sa, nik nehovoril...

Nemci nas ohmatávali, aby rozoz-

nali, kto sme.

My sme Nemcov poznali podľa

opaskov a toho ich „Gott mit uns“

esesákov podľa výložiek a horskí

pechotu podľa topánok.

Bolo to komické, ako nás hladkali

rukami po bradách. Boli sme za-

rasení, podľa toho nás najlepšie

poznaли.

Parba prestala len vtedy, keď
bola tŕpna tma. Nastúpili sme na-

späť do pôvodného postavenia.

Ešte sme neboli celkom na mieste,

keď esesáci a horská pechota za-

točili.

Opäť streľba, svetelné rakety.

Rozpítal sa boj zblízka.

Záblesky výstrelov nás oslep-

ovali...

Čiaru boja sme rozoznávali len

podľa nemetských a našich zbrani.

Načas vzdialenosť, čo by si

a plynových mastiek. Pravda, aj fri-
cov bol z nich celý nervózny. Keď sa
fricovia na nás rozpamätili a za-
točili, už som vši necíti. No oni
dostali taký výprask, že sa za nimi
len tak presílo. Podkováčky sa im
býskali na päťach — tak utekali.

Zaútočili. Znovu sme ich odrazili.
„Ančiáša važho germánskeho, u nas
neprerazte!“

Siedmeho a ôsmeho októbra opäť
zaútočili. Znovu sme ich odrazili.

Prúhavci, už aj prílyb potra-

bil. Aspoň sme mali „psint“. Prílyb
sme ovplyvňať a vysíkvali na
palici. Fricovia do nich striefali ako
besní. Potom pobadal, že si z nich
robime „dobry deň“. Ale sme si
aspöv zistili, že nemecke prílyby sú
na kočku“. Gule ich prerazili.

Odkašal si, zasnoril rukami po
vreckách a s povzduchom bezna-
dejnosti stiahol z hľavy čiapku,

prebehol prstami cez vlasov — roz-
hladol sa po nás.

Gule hvízdali, blesky z výstrelov
osvetlovali okolie.

Padal hustý drobný, studený
dážď.

Nenci vykrikovali svoje povely
do tmy.

Fašisti zaútočili a prerazili medzi
nás. Ich povely zneli pred nami,

za nami, vpravo i vľavo.

Úplne sme sa pomiešali v lese.

Tma bola ako v rohu.

My sme ale ostali ticho, lebo keď
na neho striekali.

Nemci pohľadali vpravo, hneď

na niekoľko ozval po slovensky, hneď

pred ušom sa do tmy.

Od ucha k uchu sa nesie: „Kaž-
dý mi do ucha: Daj mi ruku, ro-
biť, nech sa odvolať, ale mo-
žno strieľať? Každý nás, nech sa pri-
poji, a už ma podávajú na koniec
refaže.“

Od ucha k uchu sa nesie: „Kaž-
dý mi do ucha: Daj mi ruku, ro-
biť, nech sa odvolať, ale mo-
žno strieľať? Každý nás, nech sa pri-
poji, a už ma podávajú na koniec
refaže.“

Pst!

A už si ho podávame od jedného
k druhému. Nemec sa nechá viest
ako baran.

Nie je to psiná? Zapáli si ciga-

retu, ale mu zhasia.

— Tvalo to celú noc.

Zatíčli aj Nemci.

Prestalo sa strieľať.

Haluzie praskalo pod nohami...

Každú chvíľu z niektoréj strany
zaznelo: „Hände hoch!“ alebo

„„Oni“.

Kto si do mňa narazil, vtrhol mi
paňok z ruky a ticho, napäťom
kášia a vyplul prach, ktorý mu
vlievol pri fahu do úst. Dym mu
podráždi oko. Vytrel si slzy.

— „Ruky hore!“

Boli sme v peknej motanici, ale

so mnou stane, keď som začul

klepnutie